

Studiekeuze en studiesucces

Een selectie van gegevens uit de Startmonitor over studiekeuze, studieuitval en studiesucces in het hoger onderwijs

Onderzoek in opdracht van SURF-Studiekeuze123
Jules Warps
Lette Hogeling
Jessica Pass
Danny Brukx

ResearchNed Nijmegen
oktober '09

© 2009 ResearchNed Nijmegen in opdracht van SURF-Studiekeuze123. Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder toestemming van de opdrachtgever en zonder nauwkeurige bronvermelding.

Inhoud

1	INLEIDING	5
1.1	De Startmonitor	5
1.2	Studiekeuze en studieuitval	5
1.3	Intake- en welkomstgesprekken	5
1.4	Onderzoeksopzet en thema's Startmonitor	6
1.5	Steekproef, respons en weging	6
2	VOORAANMELDING VS. WERKELIJKE INSCHRIJVING	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Populatiegegevens	7
2.3	Enquêtegegevens	8
3	STUDIEKEUZE	9
3.1	Inleiding	9
3.2	Onderzoeksvragen	9
3.3	De periode waarin studiekeuze speelt	10
3.4	Voorlichtingsbronnen bij studiekeuze	11
3.5	Oriëntatie en informatie gemist	16
3.6	Motieven voor studiekeuze	18
3.7	Een gedegen keuze	20
3.8	Studiekeuze en uitval	22
3.9	Samenvatting	27
4	PROFIEL GEBRUIKERS STUDIEKEUZE123	30
5	INTAKE- EN WELKOMSTGESPREKKEN	33
5.1	Inleiding en definitie: 'studiekeuzegesprek' vs. 'intake- of welkomstgesprek'	33
5.2	Wel een gesprek gehad	33
5.3	Geen gesprek gehad	33
5.4	Wie stellen een intake- of welkomstgesprek op prijs?	33
5.5	Intakegesprekken en uitval	33
6	STUDIEUITVAL EN -OMZWAAI	33
6.1	Inleiding	33
6.2	Op welk moment kiezen de studenten om te veranderen of te stoppen?	33
6.3	Redenen om te veranderen of te stoppen	33
6.4	De voornaamste redenen om te stoppen in meer detail	33

6.5	Voorkomen van uitval	33
6.6	De beslissing om te stoppen	33
6.7	Gestopt! En nu?	33
6.8	Samenvatting	33
7	STUDIESUCCES VOORSPELD	33
7.1	Inleiding en kanttekening	33
7.2	Profiel doorstudeerders	33

1 Inleiding

In opdracht van Surf en Studiekeuze123 wordt in dit rapport een aantal gerichte analyses uitgevoerd op een selectie van gegevens uit de Startmonitor rond studiekeuze en voorlichtinggebruik, waaronder het gebruik van de website Studiekeuze123.nl zelf.

1.1 De Startmonitor

De Startmonitor is een landelijk onderzoek van onderzoeksbureau ResearchNed dat sinds studiejaar 2008-2009 instromende studenten in het hoger onderwijs volgt vanaf hun entree in hbo of wo tot aan het einde van het eerste studiejaar. De Startmonitor onderzoekt onder andere de verschillen tussen vooraanmeldingen en definitieve inschrijvingen en brengt het voorlichtinggebruik en studiekeuzeprocessen in kaart. De Startmonitor wil echter vooral in dat proces van studiekeuze en in de start en integratie van studenten in hun opleiding de determinanten opsporen van studiesucces en studieuitval in het eerste studiejaar. De resultaten van de Startmonitor moeten de betrokkenen bij studiekeuzeprocessen – onderwijsinstellingen, overheid, voorlichters, decanen, studieadviseurs en beleidsmakers – in staat stellen het studiekeuzeprocess van studenten zodanig te begeleiden en te faciliteren dat studieuitval wordt teruggebracht.

1.2 Studiekeuze en studieuitval

Een juiste studiekeuze is cruciaal voor het studiesucces van een student. Studiekeuze123 is een publieke onafhankelijke site met studiekeuze-informatie over het hoger onderwijs. Studiekeuze123 biedt vergelijkingsinformatie over opleidingen uit diverse bronnen en aanvullende informatie die nodig is bij het kiezen van een studie en wil een infrastructuur bieden voor het landelijk verzamelen, verspreiden en publiceren van studiekeuze-informatie. Op de site is plaats voor onafhankelijke informatie rond studiekeuze, evenementen, de website, gebruikersonderzoek en ontwikkelingen in hoger-onderwijsland relevant voor studiekeuzers.

Studiekeuze123 stelt zich niet alleen ten doel om actuele en betrouwbare studiekeuze-informatie te bieden aan (aankomende) studenten, maar ook te stimuleren dat deze adequaat wordt gebruikt. Surf-Studiekeuze123 is daarom geïnteresseerd in een analyse van de kenmerken en achtergronden van het studiekeuzeprocess en de verbanden die kunnen worden gelegd tussen studiekeuze en studieuitval. Bijzondere aandacht bij deze analyses wordt besteed aan het gebruik en de waardering van de website Studiekeuze123.nl.

1.3 Intake- en welkomstgesprekken

SURFfoundation voert sinds eind 2008 een programma uit waarbij hogescholen en universiteiten experimenteren met het organiseren van studiekeuzegesprekken met aankomende Bachelor studenten. Tegen de achtergrond van dit programma wil SURFfoundation een analyse maken van de waardering van intake- en welkomstgesprekken in algemene zin bij de doelgroep waar het SURF-programma zich op richt, en van factoren rondom het studiekeuzeprocess die relevant zijn voor de optimale inrichting van studiekeuzegesprekken. In het SURF-programma met de titel 'Studiekeuzegesprekken: wat werkt?' wordt specifiek gewerkt aan gesprekken die vóór de start van de opleiding worden gevoerd; dit is een nauwere definitie dan degene die in dit onderzoek tot nu toe is gebruikt. Dergelijke studiekeuzegesprekken moeten studenten helpen bij het maken van een passende studiekeuze, onder andere door een beter beeld te geven van de

studie. SURFfoundation faciliteert het programma 'Studiekeuzegesprekken: wat werkt?' op basis van financiële middelen van het ministerie van OCW en in nauwe samenwerking met de HBO-raad en de VSNU.

1.4 Onderzoeksofzet en thema's Startmonitor

De Startmonitor wil het hele keuzeproces in kaart brengen: van de aanvankelijke studiekeuze tot het definitieve besluit aan het eind van het eerste studiejaar om met de opleiding door te gaan. Daarom worden studenten gevolgd door het hele eerste studiejaar heen en worden de gegevens verzameld op drie cruciale momenten:

- De start van het studiejaar (september-oktober).
- Na enkele maanden studie (december-januari)
- Het einde van het eerste studiejaar (juni-juli)

In september worden de respondenten per brief aangeschreven via de IB-Groep en uitgenodigd voor de eerste internetenquête. In deze eerste enquête wordt respondenten gevraagd of zij bereid zijn later in het studiejaar nogmaals aan twee enquêtes deel te nemen. In deze drie enquêtes worden telkens de vragen voorgelegd die op dat moment aan de orde zijn.

September-oktober <i>Keuzeproces & verwachtingen</i>	December-januari <i>Integratie na enkele maanden studie</i>	Juni-juli <i>Balans opmaken na één jaar studie</i>
- Achtergrondgegevens	- Aansluiting	- Aansluiting
- Studiekeuzemotieven, voorlichting	- Studiegedrag en inzet	- Studiegedrag en inzet
- Verwachtingen	- Studievoortgang	- Studievoortgang
- Binding met de opleiding	- Waardering/oordeel opleiding	- Waardering/oordeel
	- Integratie in de opleiding	- Integratie in de opleiding
	- Binding met de opleiding	- Binding met de opleiding
	- Uitval (indien van toepassing)	- Uitval (indien van toepassing)
		- Balans opmaken

In dit rapport wordt slechts een selectie uit al deze gegevens beschreven, namelijk een aantal gegevens over het keuzeproces en voorlichtinggebruik uit de eerste enquête en de redenen voor uitval uit de tweede en derde enquête.

1.5 Steekproef, respons en weging

In september 2008 werd een steekproef aangeschreven van 56.272 nieuwe studenten in het hoger onderwijs. Hiervan namen er 9.415 deel aan de eerste enquête. 84% van deze respondenten gaf een e-mailadres op om ook voor de tweede en derde enquête aangeschreven te kunnen worden. Aan de tweede enquête namen 4.466 respondenten deel en aan de derde enquête 3.731. Uiteindelijk werden met de twee vervolgenquêtes samen 3.814 respondenten lang genoeg gevolgd om te kunnen bepalen of zij in of na hun eerste jaar doorstuderen, zijn gestopt of zijn omgezwaaid. Een kwart van deze groep (24%) studeert na een jaar niet meer aan de eerstgekozen opleiding.

Voor de analyses in dit rapport zijn de groepen respondenten telkens teruggewogen naar de samenstelling van het oorspronkelijke aanmeldersbestand.

2 Vooraanmelding vs. werkelijke inschrijving

2.1 Inleiding

De instroomcijfers voor ho-instellingen die jaarlijks bij de aanloop naar en bij de start van het nieuwe studiejaar bekend worden gemaakt, hebben sinds jaar en dag een voorlopig en onzeker karakter. Het duurt altijd nog zo'n vier maanden totdat rond de jaarwisseling de daadwerkelijke inschrijvingen van de instellingen landelijk zijn verzameld, gecontroleerd en geïntegreerd bij de IB-Groep. Interessant is het om na te gaan wat de verschillen zijn tussen de voorlopige instroomcijfers in september en de definitieve in januari. Hoeveel procent van de oorspronkelijke groep start niet of elders of verdwijnt en hoeveel procent komt pas later, bij de definitieve cijfers in beeld? Zijn de verschillen groter in hbo of wo? En wat zijn de achtergronden van de blijkbaar andere keuzes die de instromende studenten uiteindelijk hebben gemaakt?

2.2 Populatiegegevens

Op 1 september 2008 stonden bij de Informatie Beheer Groep 154.888 aanmelders geregistreerd voor een nieuwe opleiding in het hoger onderwijs. Hiervan hadden er 44.452 al een verleden in het inschrijvingsregister CRI-HO¹; met andere woorden deze studenten hadden al eerder in het hbo of wo gestudeerd. In dit onderzoek richten wij ons volledig op de overige 110.438 studenten die zich aanmeldden voor hun allereerste hoger-onderwijsopleiding.

Een deel van deze 110.438 nieuwe aanmelders begon niet daadwerkelijk aan een ho-opleiding. Omgekeerd zijn er ook studenten in 2008 gestart, die in de eerste week van september nog niet bekend waren. In Tabel 1 is te zien hoeveel studenten geregistreerd stonden op 1 september 2008 en op 1 januari 2009 en in hoeverre de geregistreerde opleidingen corresponderen.

Tabel 1: Vooraanmelding (1 september 2008) vs. werkelijke inschrijving (1 januari 2009) van startende ho-studenten (eerstejaars ho zonder CRI-verleden).

	hbo		wo		Totaal	
<i>Totaal vooraanmeldingen 1/9/08</i>	<i>78341</i>	<i>95%</i>	<i>32097</i>	<i>91%</i>	<i>110438</i>	<i>94%</i>
Af: alleen vooraanmelding september	10739	13%	3267	9%	14006	12%
Bij: alleen inschrijving januari	14878	18%	6429	18%	21307	18%
<i>Totaal CRI-HO 1/1/09</i>	<i>82480</i>	<i>100%</i>	<i>35259</i>	<i>100%</i>	<i>117739</i>	<i>100%</i>
Opleiding september-januari verschilt	2821	3%	3369	10%	6190	5%
Opleiding september-januari gelijk	64781	79%	25461	72%	90242	77%

Bron: Aanmeldbestanden IBG 1/9/08 en CRI-HO 1/1/09; bewerking ResearchNed

We nemen in Tabel 1 de uiteindelijke populatie inschrijvingen in januari als uitgangspunt en stellen deze op 100%. Uit de tabel blijkt duidelijk dat de aanmeldingsgegevens landelijk gezien in september nog een onderschatting vormen van de daadwerkelijke inschrijvingen. Na september verdwijnt weliswaar een substantieel deel van de aanmelders uit de registers, maar een nog groter deel meldt zich alsnog nieuw aan. In het wo vormen de aanmeldgegevens een ernstiger onderschatting van de uiteindelijke instroom dan in het hbo. Het percentage inschrijvers dat in september nog niet bekend was, is in hbo en wo precies gelijk (18% van uiteindelijke instroom), maar doordat er in het wo minder vooraanmelders verdwijnen, is de netto toename na 1 september in het wo groter.

¹ Centraal Register Inschrijvingen Hoger Onderwijs

Een ander fenomeen dat we in Tabel 1 kunnen onderscheiden, is dat de opleiding waarvoor studenten in september staan aangemeld nog kan verschillen van de opleiding waarmee zij in januari uiteindelijk geregistreerd staan. Voor het gros van de aanmelders blijft de geregistreerde opleiding gelijk (77% van de uiteindelijke instroom). Het percentage aanmelders dat na september van opleiding wisselt is in het wo groter dan in het hbo. Dit zal te verklaren zijn doordat in het wo voor een groter deel van de opleidingen nog loting en selectie plaats vindt en dus ook een groter deel van de studenten noodgedwongen aan een andere opleiding dan de eerste keuze moet beginnen.

2.3 Enquêtegegevens

Uit de cijfers in de voorgaande paragraaf kan alleen worden afgelezen hoeveel studenten tussen voor-aanmelding en daadwerkelijke inschrijving van opleiding veranderen. Onbekend is nog wat hiervoor de redenen zijn.

In de Startmonitor is daarom aan deze groep de vraag voorgelegd waarom zij niet zijn begonnen aan de opleiding en instelling van hun eerste keuze (Tabel 2). In totaal is meer dan de helft (60%) van deze studenten uitgeloot voor de eerste keuze, of niet toegelaten. Iets meer vrouwen zijn uitgeloot of niet toegelaten dan mannen, en veel meer studenten met een vwo-opleiding dan studenten met een havo-, en helemaal met een mbo-opleiding zijn uitgeloot. Onder hbo-studenten blijken juist de meeste studenten van gedachten te zijn veranderd over de opleidingskeuze. Dit strookt met het vooral voorkomen van opleidingen met een selectie door loting in het wo.

Tabel 2: *Waarom ben je niet begonnen aan de opleiding en instelling van je eerste keuze?*

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Ik ben uitgeloot voor mijn eerste keuze/niet toegelaten	8	51	79	41	83	53	66	60
Ik ben van gedachten veranderd	92	49	21	59	17	47	34	40

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Studenten die van gedachten zijn veranderd over de opleiding die zij willen volgen, geven daarvoor vooral de reden dat zij 'nog eens goed hebben nagedacht' of 'nieuwe informatie hebben gekregen' waardoor zij een andere keuze maakten. Vwo'ers lieten zich minder door iemand anders op andere gedachten brengen dan havisten en mbo'ers. Havisten zagen de vooraanmelding vaker als een voorlopige keuze. Hbo-studenten die werden geadviseerd door anderen om een andere keuze te maken, gaven daar relatief vaak gehoor aan.

Tabel 3: *Waarom ben je van gedachten veranderd?*

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Mijn vooraanmelding was maar een voorlopige keuze	7	24	17	17	21	20	16	18
Ik heb er nog eens goed over nagedacht, en kwam toen tot een andere conclusie	56	65	62	60	58	62	57	60
Ik kreeg nieuwe informatie, die mij op andere gedachten bracht	65	37	52	51	45	51	49	50
Iemand adviseerde mij om een andere keuze te maken	11	11	2	10	1	7	9	8

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

3 Studiekeuze

3.1 Inleiding

Een juiste studiekeuze is cruciaal voor het studiesucces van een student. Om studiekeuze in kaart te brengen, onderzoeken we op basis van gegevens uit de Startmonitor de motieven en achtergronden voor studiekeuze. De gegevens zijn verzameld bij de start van het studiejaar.

In dit hoofdstuk gaan we eerst nader in op de achtergronden en kenmerken van het studiekeuzeproces. Verderop in dit hoofdstuk gaan we ook verder in op de verbanden die kunnen worden gelegd tussen studiekeuze en studieuitval.

3.2 Onderzoeksvragen

In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op een aantal onderzoeksvragen. Alle vragen worden beantwoord voor alle eerstejaars studenten. De onderzoeksvragen voor deze groep zijn de onderstaande:

- (1) In welke periode speelt studiekeuze (in welke periode zijn studenten serieus gaan nadenken over de studiekeuze en in welke periode is de keuze bepaald)?
- (2) Van welke voorlichtingsvormen is gebruik gemaakt, wat is het oordeel over de kwaliteit en invloed van deze vormen, en welke bronnen zouden studenten niet opnieuw gebruiken?
- (3) Welke informatie wordt gemist bij studiekeuze?
- (4) Op welke aspecten wordt bij oriëntatie gelet?
- (5) Wat zijn motieven voor opleidings- en instellingskeuze?
- (6) Vinden studenten dat zij voldoende informatie hebben verzameld voor en dat zij goed hebben nagedacht over de studiekeuze?
- (7) Wat is het oordeel van studenten over studie- en beroepskeuzebegeleiding in hun vooropleiding?
- (8) Hebben studenten hun keuze moeten motiveren in hun vooropleiding (schriftelijk of mondeling)?

en, aanvullend:

- (9) In welke mate bestaat er samenhang tussen factoren die een rol spelen bij studiekeuze (motieven, overwegingen, informatie en actoren) en uitval in het eerste jaar van het ho?

Naast deze, meer algemene onderzoeksvragen, wordt in dit en in het volgende hoofdstuk op een aantal punten aanvullend aandacht besteed aan de website Studiekeuze123.nl. Studiekeuze123 is een publieke onafhankelijke site met studiekeuze-informatie over het hoger onderwijs. De website biedt vergelijkende informatie over opleidingen (en instellingen) uit diverse bronnen, en aanvullende informatie die gebruikt kan worden bij het kiezen van een studie. Studiekeuze123 stelt zich niet alleen ten doel om actuele en betrouwbare informatie te bieden aan (aankomende) studenten, maar ook te stimuleren dat deze adequaat wordt gebruikt. We zullen daarom bij de analyse van studiekeuze onder andere aandacht besteden aan gebruik en waardering van de website Studiekeuze123.nl.

3.3 De periode waarin studiekeuze speelt

De keuze voor een (vervolg)opleiding is niet in een dag gemaakt. Voor sommige aankomende studenten lijkt dit echter meer, of eerder in de studieloopbaan, te spelen dan voor anderen. In deze paragraaf bekijken we de periode waarin aankomende studenten *beginnen met nadenken over studiekeuze* en de periode waarin de *definitieve studiekeuze* wordt gemaakt.

Een groot deel van de aankomende hbo- en wo studenten begint tijdens, maar nog ruim voor het einde van de vooropleiding na te denken over de studiekeuze (respectievelijk 35% en 43%; in totaal 38%). Maar weinig studiekeuzers denken pas na afronding van het voortgezet onderwijs voor het eerst na over studiekeuze. Van de aankomend hbo-studenten begint wel iets meer dan een kwart van de studenten pas in de laatste maanden van het vo na te denken over de keuze van een vervolgopleiding. In Tabel 4 is het moment waarop wordt begonnen met nadenken over studiekeuze weergegeven naar vooropleiding. We zien dat studenten met een vwo-opleiding relatief vaak ruim voor het einde van de vooropleiding beginnen met nadenken over studiekeuze. Mbo-studenten beginnen vaker dan anderen al voor het mbo met nadenken over de toekomstige studiekeuze.

Tabel 4: Moment begonnen met nadenken over studiekeuze, naar vooropleiding, soort ho en geslacht*

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	havo	mbo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
vóór profielkeuze vo/ vóór mbo	19	22	18	18	17	13	23	18
bij profielkeuze vo / bij start mbo	18	6	16	17	17	14	19	17
na profielkeuze vo/tijdens mbo, ruim voor einde vo/mbo	34	40	44	35	44	40	37	39
laatste maanden vo / laatste maanden mbo	26	16	20	25	19	28	19	23
na vo / na mbo	5	16	3	4	2	5	3	4

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen binnen vooropleiding, soort ho en geslacht zijn significant.

Wanneer wordt de definitieve studiekeuze gemaakt? Iets meer dan de helft van de eerstejaars studenten zegt pas in de laatste maanden van het vo of mbo een definitieve beslissing te hebben genomen. Opvallend is dat meer dan een derde van de eerstejaars met een mbo-vooropleiding de keuze voor een vervolgopleiding maakt na het mbo, van de studenten met een havo- of vwo-opleiding is dit respectievelijk 15 en 18 procent. Hierbij zal een rol spelen dat een substantieel deel van de mbo'ers pas de keuze maakt om door te studeren nadat zij al enige tijd na het mbo werkzaam zijn geweest. Van de eerstejaars met een mbo-vooropleiding geeft daarnaast zo'n 7 procent aan dat zij al een definitieve beslissing over een vervolgopleiding hadden genomen op het moment dat zij nog aan de mbo-opleiding moest beginnen (Tabel 5). Het moment van definitieve studiekeuze lijkt daarmee onder studenten met een mbo-vooropleiding sterker uiteen te lopen dan voor studenten met een havo- of vwo-vooropleiding.

Tabel 5: Definitieve studiekeuze, naar vooropleiding, soort ho en geslacht

	vooropleiding		soort ho		geslacht		totaal
	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
vóór profielkeuze vo/ vóór mbo	7	4	4	5	4	3	6
bij profielkeuze vo / bij start mbo	3	3	1	3	1	2	3
na profielkeuze vo/tijdens mbo, ruim voor einde vo/mbo	22	25	26	24	26	22	27
laatste maanden vo / laatste maanden mbo	36	52	51	47	52	50	47
na vo / na mbo	32	16	18	21	17	23	18

Bron: Startmonitor 2008-2009

Verschillen binnen vooropleiding en geslacht zijn significant.

Verschillen tussen mannen en vrouwen

We vergelijken nu nog eens voor de groep studenten met een havo- of vwo-vooropleiding het moment waarop zij begonnen met nadenken, met het moment waarop de definitieve keuze is gemaakt (Tabel 6). Voor de laatste maanden van het vo aanbreken, is bijna 80 procent van de vrouwen begonnen met nadenken over studiekeuze. Van de mannen is dan een stuk minder, namelijk 67 procent, met studiekeuze bezig. Deze 'achterstand' in het keuzeproces wordt door mannen grotendeels ingelopen in de laatste maanden van het vo. Daarna zijn de verschillen kleiner; nog maar 19 procent van de mannen heeft nog géén definitieve keuze gemaakt in de laatste maanden van het vo, tegenover 15 procent van de vrouwen. Mannelijke studiekeuzers lijken daarmee over het algemeen korter over hun studiekeuze te doen. Onder mbo-studenten blijken vooral vrouwelijke studenten de studieroute al (voor zichzelf) te hebben vastgelegd als zij nog aan het mbo moeten beginnen.

Tabel 6: Periode waarin studiekeuze speelt, naar geslacht (vooropleiding havo/vwo)

	nadenken over studiekeuze		definitieve keuze maken	
	man	vrouw	man	vrouw
vóór profielkeuze vo/ vóór mbo	13	23	3	5
bij profielkeuze vo / bij start mbo	14	19	2	2
na profielkeuze vo (tijdens mbo) ruim voor einde vo / mbo	40	37	23	28
laatste maanden vo / mbo	28	19	54	50
na vo / na mbo	5	3	19	15

Bron: Startmonitor 2008-2009

3.4 Voorlichtingsbronnen bij studiekeuze

Gebruik van voorlichtingsbronnen

Er bestaan verschillende bronnen waaruit (aankomende) studenten informatie kunnen halen, en waarop zij hun studiekeuze (deels) zullen baseren. Over het algemeen wordt het meest gebruik gemaakt van informatie van de instellingen en opleidingen zelf, met name de *websites* (84%), *algemene voorlichtingsdagen* (78%) en *folders en andere schriftelijke informatie* (74%); Tabel 7).

Tabel 7: Gebruik voorlichtingsbronnen, naar vooropleiding, soort ho en geslacht (% gebruikt)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Websites van instellingen/opleidingen	83	83	85	83	85	82	86	84
Algemene voorlichtingsdagen	69	78	84	75	84	73	81	78
Schriftelijke voorlichting	67	72	82	70	83	71	76	74
Intensievere voorlichtingsdagen	17	36	51	30	52	32	41	37
Bezoek aan de 'Studiebeurs'	14	28	38	23	39	24	31	29
Voorlichting instelling op oude school	10	19	24	16	24	15	22	19
Website Studiekeuze123.nl	8	21	22	17	21	19	18	19
Bezoek aan instelling met oude school	5	16	15	12	17	13	13	14
De website Schoolweb.nl	4	14	16	11	15	10	14	12
De website Qompas.nl	1	12	17	9	17	12	11	11
Zelf rechtstreeks contact opgenomen	18	7	9	12	8	11	10	10
Onafhankelijke schriftelijke informatie	2	5	15	5	15	7	9	8
Andere vergelijkingswebsites	2	6	6	5	6	5	6	5
Voorlichtingsdag voor late beslissers	3	2	4	2	4	3	2	3
Digitaal proefstuderen	1	0	3	1	4	1	2	1

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Studenten die zich hebben georiënteerd op een opleiding aan een universiteit maken van alle voorlichtingsbronnen meer gebruik dan studenten die kozen voor een hbo-opleiding, behalve van het zelf rechtstreeks contact opnemen met instelling of opleiding. Het verschil tussen hbo- en wo studenten is het meest opvallend (meer dan 20 procentpunt verschil) voor deelname aan intensievere voorlichtingsdagen. Een verklaring hiervoor is dat dit soort intensieve voorlichting vooral door universiteiten wordt aangeboden en voornamelijk minder door hogescholen.

Eerstejaars met een vwo-vooropleiding hebben vaker dan andere eerstejaars gebruik gemaakt van *intensieve voorlichtingsdagen* (wat logisch is omdat zij vaak wo kiezen) en *onafhankelijke schriftelijke informatie* (Tabel 7). Daarnaast geven zij vaker aan dat zij een bezoek aan de 'Studiebeurs' in Utrecht hebben gebracht². Studenten die afkomstig zijn van het mbo blijken relatief weinig gebruik te maken van alle digitale bronnen (websites studiekeuze123.nl, schoolweb.nl, qompas.nl en andere vergelijkingswebsites). Mbo'ers nemen wel opvallend vaak, vergeleken met havo's en vwo'ers, zelf rechtstreeks contact op met de instelling (respectievelijk 18%, 7% en 9%).

Vrouwen maken voor hun studiekeuze van de meeste informatiebronnen wat meer gebruik dan mannen. Daarbij maken vrouwelijke eerstejaars vooral wat meer gebruik van *voorlichtingsdagen van de instelling of opleiding* (zowel algemene als intensievere voorlichtingsdagen) en zij geven vaker dan mannelijke eerstejaars aan dat zij een bezoek hebben gebracht aan de *Studiebeurs* en aan de *website Studiekeuze123.nl*.

² De Studiebeurs werd sinds 1993 jaarlijks georganiseerd. In 2009 werd de Studiebeurs in Utrecht afgelast. Er waren dit jaar te weinig aanmeldingen van onderwijsinstellingen en bedrijven.

Voorlichting bij vroege en late kiezers

Worden andere voorlichtingsbronnen gebruikt door 'vroege' kiezers (in ieder geval voor het einde van het vo) dan door late beslissers (na het einde van het vo)? In Tabel 8 zijn de meest gebruikte voorlichtingsbronnen uitgesplitst naar studiekeuzemoment. Vroege beslissers maken vaker gebruik van voorlichtingsdagen (zowel algemene als intensieve) en van voorlichting die via de oude school werd aangeboden. Late beslissers nemen vaker zelf rechtstreeks contact op met de instelling, en maken iets vaker gebruik van websites van instellingen en opleidingen zelf. Zoals valt te verwachten gaan zij ook vaker naar speciale voorlichtingsdagen voor late beslissers.

Tabel 8: Gebruik voorlichting naar periode waarin studiekeuze speelt (vooropleiding is havo/vwo)

	Definitief gekozen voor einde vo	Definitief gekozen na einde vo
Websites van de instellingen en/of opleidingen zelf	83	86
Algemene voorlichtingsdagen van de instellingen / opleidingen	80	65
Folders/andere schriftelijke voorlichting van instellingen/opleidingen	75	68
Intensievere voorlichtingsdagen	39	27
Bezoek aan de 'Studiebeurs' in Utrecht	29	25
De website Studiekeuze123.nl	19	18
Voorlichting door de instelling op mijn oude school	20	12
Bezoek aan de instelling met mijn oude school	14	8
De website Schoolweb.nl / de website Qompas.nl	13	10
Zelf rechtstreeks contact opgenomen met de instelling	9	17
Speciale voorlichtingsdag voor late beslissers	1	8

Bron: Startmonitor 2008-2009

Oordelen over kwaliteit voorlichtingsbronnen

Van de drie voorlichtingsbronnen die door (aankomende) studenten het meest worden gebruikt, worden *algemene voorlichtingsdagen van de instellingen/opleidingen* het vaakst goed beoordeeld (72% (zeer) goed). Het meest opvallend is echter de positieve beoordeling van de *intensieve voorlichtingsdagen*, zowel onder hbo- als onder wo-studenten. Hoewel hier in het hbo maar weinig gebruik van werd gemaakt, is deze voorlichtingsbron dus aantrekkelijk gebleken voor (bijna) alle gebruikers, namelijk 83 procent (Tabel 9).

De positieve beoordeling van intensieve voorlichtingsdagen (zoals proefstuderen, een meeloopdag, dagje-student) komt ook naar voren in de invloed van deze dag(en) op de uiteindelijke studiekeuze. Ruim 80 procent van de deelnemers aan zo'n intensieve dag geeft aan dat dit een (zeer) sterke invloed had op de keuze voor een opleiding (Tabel 9). Ook algemene voorlichtingsdagen (68%) en speciale voorlichtingsdagen voor late beslissers (60%) hebben voor een groot deel van de deelnemers een (zeer) sterke invloed op de studiekeuze. Van vergelijkingswebsites voor studiekeuze wordt door gebruikers aangegeven dat zij relatief weinig invloed hebben op de uiteindelijke keuze (gemiddeld minder dan 20% (zeer) sterke invloed). Van de drie concreet genoemde websites heeft Studiekeuze123.nl de meeste invloed, een vijfde van de gebruikers geeft aan dat voorlichting via Studiekeuze123.nl een (zeer) sterke invloed had op studiekeuze.

Tabel 9: Oordeel over kwaliteit ((zeer) goed) voorlichtingsbronnen en invloed ((zeer) sterk) op studiekeuze

	kwaliteit	Invloed*
Intensievere voorlichtingsdagen	83	84
Algemene voorlichtingsdagen van de instellingen / opleidingen	72	68
Zelf rechtstreeks contact opgenomen met de instelling	69	55
Digitaal proefstuderen	68	57
Speciale voorlichtingsdag voor late beslissers	66	59
Onafhankelijke schriftelijke informatie	63	35
Folders/andere schriftelijke voorlichting van instellingen / opleidingen	63	40
Websites van de instellingen / opleidingen zelf	61	40
Bezoek aan de instelling met mijn oude school	51	37
De website Schoolweb.nl	47	18
Andere vergelijkingswebsites	45	28
Voorlichting door de instelling op mijn oude school	45	34
De website Studiekeuze123.nl	43	20
Bezoek aan de 'Studiebeurs' in Utrecht	39	20
De website Qompas.nl	35	15

* Alleen indien gebruik gemaakt van voorlichtingsbron.

Bron: Startmonitor 2008-2009

Er is een aantal verschillen in de beoordeling van gebruikte voorlichtingsbronnen tussen mannen en vrouwen. Mannelijke gebruikers zijn vooral minder vaak positief over het *digitaal proefstuderen* dan vrouwen (respectievelijk 52% en 70% (zeer) goed, maar wel weinig gebruikt), en over de *websites van de instellingen en opleidingen zelf* – en die worden wel veel gebruikt – respectievelijk 56 procent en 65 procent. Vrouwelijke eerstejaars oordelen daarentegen minder vaak positief over *onafhankelijke schriftelijke informatie* en over *speciale voorlichtingsdagen voor late beslissers*.

Ten slotte hebben we eerder verschillen in gebruik van voorlichtingsbronnen naar vooropleiding geconstateerd. Studiekeuzers met een mbo-vooropleiding zochten relatief vaak zelf rechtstreeks contact met de instelling of opleiding, maar beoordelen dit contact iets minder vaak positief dan studenten met een havo- of vwo-vooropleiding die deze op deze manier informatie inwonen. De verschillende vergelijkingswebsites en websites met studiekeuze-informatie worden door mbo-opgeleiden minder gebruikt, maar wel vaker positief beoordeeld.

Voor wo-eerstejaars die gebruik maakten van deze bronnen had digitaal proefstuderen vaker een sterke invloed op de studiekeuze dan voor aankomend hbo-studenten. Voor studenten die oriënteerden op een hbo-opleiding waren de speciale voorlichtingsdag voor late beslissers, de bezoeken aan de instelling met de oude school en 'andere vergelijkingswebsites' meer van invloed op de keuze. Mannen geven vaker aan dat hun studiekeuze (zeer) sterk beïnvloed is door onafhankelijke schriftelijke informatie (zoals de Keuzegids Hoger Onderwijs). Toch zegt in totaal slechts iets meer dan een derde van de gebruikers van deze informatie dat het een (zeer) sterke invloed heeft gehad.

Tabel 10: Kwaliteit voorlichtingsbronnen*, naar vooropleiding, soort ho en geslacht (% (zeer) goed)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Intensievere voorlichtingsdagen	79	82	84	81	85	83	82	83
Algemene voorlichtingsdagen	76	73	69	74	69	71	73	72
Zelf rechtstreeks contact opgenomen	66	70	71	66	73	70	66	69
Digitaal proefstuderen	27	59	73	40	73	52	70	68
Voorlichtingsdag voor late beslissers	71	62	66	66	65	68	62	66
Onafhankelijke schriftelijke informatie	48	44	72	49	74	69	60	63
Schriftelijke voorlichting instelling/opleiding	64	61	65	62	66	61	66	63
Websites van instellingen/opleidingen	62	59	61	60	62	56	65	61
Bezoek instelling met oude school	70	53	45	55	44	53	48	51
De website Schoolweb.nl	62	43	48	47	46	47	46	47
Andere vergelijkingswebsites	61	45	41	46	42	45	45	45
Voorlichting instelling op oude school	58	49	38	49	39	43	47	45
De website Studiekeuze123.nl	52	45	40	45	40	46	41	43
Bezoek aan de 'Studiebeurs'	55	42	33	44	33	40	38	39
De website Qompas.nl	31	34	35	34	35	37	32	35

* Alleen indien gebruik gemaakt van voorlichtingsbron.

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Tabel 11: Invloed voorlichtingsbronnen*, naar vooropleiding, soort ho en geslacht (% (zeer) sterke invloed)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Intensievere voorlichtingsdagen	78	84	85	83	86	85	83	84
Algemene voorlichtingsdagen	70	69	67	70	65	66	70	68
Zelf rechtstreeks contact opgenomen	57	57	52	57	49	56	55	55
Digitaal proefstuderen	21	51	62	41	60	45	60	56
Voorlichtingsdag voor late beslissers	64	68	54	66	52	55	66	60
Onafhankelijke schriftelijke informatie	43	30	37	34	36	41	32	35
Schriftelijke voorlichting instelling/opleiding	44	38	39	40	39	38	41	40
Websites van instellingen/opleidingen	43	41	38	42	37	37	43	40
Bezoek instelling met oude school	56	39	31	41	31	39	36	37
De website Schoolweb.nl	29	15	19	16	20	19	17	18
Andere vergelijkingswebsites	34	32	23	33	20	30	26	28
Voorlichting instelling op oude school	49	34	30	35	32	33	34	34
De website Studiekeuze123.nl	23	19	20	19	21	22	18	20
Bezoek aan de 'Studiebeurs'	33	24	14	24	15	21	20	20
De website Qompas.nl	8	17	14	17	12	20	11	15

* Alleen indien gebruik gemaakt van voorlichtingsbron.

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Voorlichtingsbronnen (niet) opnieuw gebruiken

Aan eerstejaars studenten is gevraagd welke van de gebruikte voorlichtingsbronnen zij nu – achteraf gezien – niet meer zouden gebruiken. Voor de meerderheid van de informatiebronnen is dit, voor de gebruikers, niet het geval. De website Qompas.nl wordt door de gebruikers nog het vaakst genoemd (43% zou hier voor de studiekeuze niet opnieuw gebruik van maken). Bij de overige genoemde websites, School-

web.nl en Studiekeuze123.nl, is dit respectievelijk 23 en 22 procent. Daarnaast wordt door relatief veel bezoekers aan de Studiebeurs in Utrecht aangegeven dat zij hier niet opnieuw aan zouden deelnemen (Tabel 12).

Tabel 12: Voorlichtingsbronnen niet opnieuw gebruiken, naar type ho (% niet opnieuw)*

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
De website Qompas.nl	23	48	39	47	38	42	44	43
Bezoek aan de 'Studiebeurs' in Utrecht	34	35	40	36	40	39	37	38
De website Schoolweb.nl	22	25	22	24	22	26	22	23
De website Studiekeuze123.nl	17	23	21	22	21	19	23	22
Bezoek aan de instelling met oude school	16	19	20	19	20	19	19	19
Andere vergelijkingswebsites	16	17	18	17	17	23	13	17
Voorlichting door instelling op oude school	14	19	17	17	17	17	17	17
Voorlichtingsdag voor late beslissers	11	18	11	15	10	14	11	12
Schriftelijke voorlichting instelling/opleiding	12	14	9	13	9	15	9	11
Zelf rechtstreeks contact opgenomen	10	13	6	10	7	10	9	9
Onafhankelijke schriftelijke informatie	13	15	6	15	5	10	8	9
Digitaal proefstuderen	30	6	7	8	8	14	7	8
Websites van de instelling / opleiding	5	10	7	8	6	9	6	7
Algemene voorlichtingsdagen	4	4	5	4	4	5	4	4
Intensievere voorlichtingsdagen	7	2	2	3	2	3	2	2

* Alleen indien gebruik gemaakt van voorlichtingsbron.

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

3.5 Oriëntatie en informatie gemist

In de vorige paragraaf kwam aan de orde op welke manier (aankomende) studenten informatie zoeken over de toekomstige opleiding. Vaak blijkt dat te gebeuren via de websites, folders en voorlichtingsdagen van de instelling of opleiding. Op welke zaken letten studiekeuzers nu bij het maken van een keuze? En welke informatie hebben studenten gemist bij de oriëntatie? Daarop gaan we in deze paragraaf in.

Oriëntatie

Het meest wordt bij oriëntatie gelet op de mogelijkheden die de opleiding op de arbeidsmarkt biedt (67% (heel) sterk op gelet), de sfeer op de opleiding of instelling (66%) en de inhoud van het programma en de vakken (65%). Veel minder letten aankomend studenten op het type docenten op de opleiding (19%), de hoeveelheid contacttijd / vrije tijd (20%) en de ondersteuningmogelijkheden / begeleiding (27%). Bij oriëntatie voor een hbo-opleiding wordt vaker sterk gelet op de toelatingseisen voor de opleiding en de ondersteuningmogelijkheden en begeleiding dan bij oriëntatie voor een wo-opleiding.

Er zijn weinig opvallende verschillen in de aspecten waar studenten op letten als we deze uitsplitsen naar vooropleiding. Studiekeuzers met een mbo-vooropleiding geven vaker dan andere studenten aan dat zij (heel) sterk hebben gelet op het niveau van de opleiding en op de hoeveelheid contact- en vrije tijd. Tussen vrouwen en mannen zien we tenslotte wel een aantal (grote) verschillen (Tabel 13). Vrouwen geven (nog) vaker aan dat zij sterk hebben gelet op de sfeer op de opleiding of instelling (73% voor vrouwen t.o.v. 57% voor mannen). Ook hebben zij vaker gelet op de toelatingseisen voor de opleiding (respectievelijk 62% en 47%).

Tabel 13: Belangrijke aspecten oriëntatie, naar vooropleiding, soort ho, geslacht (% (heel) sterk op gelet)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Mogelijkheden op de arbeidsmarkt	62	66	69	70	61	69	65	67
De sfeer op de opleiding of instelling	73	70	62	64	68	57	73	66
De inhoud van het programma en vakken	65	54	50	63	70	63	66	65
De toelatingseisen voor de opleiding	54	40	39	58	48	47	62	55
Niveau/moeilijkheidsgraad van de opleiding	29	16	18	44	38	39	46	42
Het type studenten dat ik daar ontmoet	66	61	69	29	32	29	30	30
Ondersteuningsmogelijkheden/begeleiding	30	28	32	32	17	25	30	27
De hoeveelheid contacttijd / vrije tijd	26	20	14	21	17	20	20	20
Het type docenten dat ik krijg	40	29	18	22	14	19	19	19

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing significant verschillen

Informatie gemist

Is er specifieke informatie waar aankomende studenten naar op zoek zijn, maar die in de gebruikte voorlichtingsbronnen niet aan de orde lijkt te komen? We vroegen studenten aan te geven of en welke informatie zij hebben gemist bij studiekeuze. Iets meer dan 20 procent van de aankomende studenten geeft aan dat zij informatie hebben gemist. Er zijn hierin weinig verschillend tussen mannen en vrouwen, tussen hbo'ers of wo'ers of tussen studenten met vooropleiding mbo, havo of vwo.

Wanneer studenten aangeven dat zij informatie misten, gaat dat in bijna de helft van de gevallen om informatie over *de inrichting van het onderwijsprogramma*. Er is een aantal verschillen naar vooropleiding. De meest opvallende zijn wel dat instromers met een havo-vooropleiding meer dan andere instromers informatie hebben gemist over zowel de kwaliteit van de opleiding, de stagemogelijkheden in de opleiding als de docenten en studiebegeleiding. Mbo'ers geven relatief vaak aan dat zij beter geïnformeerd hadden willen worden over doorstroommogelijkheden. Vwo'ers misten bij de studiekeuze meer dan andere instromers informatie over perspectieven op de arbeidsmarkt (Tabel 14).

Tabel 14: Informatie gemist bij studiekeuze, naar vooropleiding, soort ho en geslacht (% gemist)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Inrichting van het onderwijsprogramma	49	48	49	50	45	45	51	49
Kwaliteit van de opleiding	25	32	23	28	24	28	27	27
Stagemogelijkheden in de opleiding	26	30	23	27	25	25	27	26
Docenten en studiebegeleiding	23	30	23	27	24	20	32	26
Tevr. huidige studenten over voorzieningen	20	25	25	24	23	25	22	24
Perspectieven op de arbeidsmarkt	12	18	24	17	23	20	19	20
Aanbod masteropleidingen na de bachelor	14	20	17	18	17	15	19	18
Doorstroommogelijkh. mbo-hbo/hbo-uni	24	21	4	20	3	13	17	15
Kosten van het onderwijs	8	14	14	13	14	13	13	13
Internationale oriëntatie van de opleiding	13	11	15	11	17	9	16	13
Toelating, verwijzing en selectie	12	10	11	12	10	11	12	11
Tevr. huidige studenten over omgeving	6	11	9	9	12	9	10	10
Kwaliteit van het onderzoek	4	4	6	4	7	5	5	5
Ik miste andere informatie	31	28	30	28	32	31	28	29

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Mannen missen over het algemeen dezelfde informatie als vrouwen, maar vrouwen missen wel vaker uiteenlopende informatie. Verder blijkt dat vrouwen liever meer informatie hadden gehad dan mannen over *stagemogelijkheden in de opleiding* en over *de internationale oriëntatie van de opleiding*.

3.6 Motieven voor studiekeuze

In voorgaande paragrafen hebben we eerst besproken in welke periode instromers bezig zijn geweest met studiekeuze en wanneer de definitieve keuze is gemaakt. Ook bleek informatie over opleidingen en instellingen vooral te worden verzameld via websites, folders en voorlichtingsdagen van de instelling of opleiding zelf. Daarbij wordt vooral de kwaliteit en invloed van (intensieve) voorlichtingsdagen hoog gewaardeerd. Wanneer zij zich laten informeren, is voor het merendeel van de instromers zowel de inhoud van de opleiding als de sfeer op de opleiding en instelling van belang, maar ook de perspectieven op de arbeidsmarkt spelen in de oriëntatiefase al een rol. Daarnaast zagen we dat voor een vijfde van de studenten de geboden informatie niet volledig was, vooral als het ging om informatie over de inrichting van het onderwijs. Relevant is nu nog de vraag wat belangrijke redenen zijn geweest om te kiezen voor een bepaalde opleiding en instelling. Hierop gaan we in deze paragraaf verder in.

De opleidingskeuze

Waarom kiezen studenten een bepaalde opleiding, boven andere mogelijke opleidingen? De top drie van belangrijke redenen is zoals altijd *inhoudelijke interesse* (81%), het *aansluiten van de opleiding bij de eigen capaciteiten en vaardigheden* (72%) en de *beroepen* waar de opleiding toegang toe biedt (specifiek beroep 68%; meer/brede beroepsmogelijkheden 67%).

De *kans op een baan* en een *hoger salaris* blijken iets minder maar toch ook vaak belangrijk te worden gevonden (resp. 57% en 47%). De focus binnen een opleiding (meer aandacht voor onderzoeksvaardigheden of theoretische grondslagen) vormt voor relatief weinig eerstejaars studenten een belangrijk motief om een bepaalde opleiding te kiezen (respectievelijk 26% en 28%). Er is een aantal verschillen in opleidingskeuzemotieven tussen eerstejaars hbo- en wo studenten. Hbo-studenten vonden het beroep, de beroepsmogelijkheden, de kans op een baan, een hoger salaris en de mogelijkheden om praktijkervaring op te doen in de gekozen studie belangrijker dan wo-studenten. Studenten die instromen aan universiteiten hechten bij de keuze van een opleiding ook minder belang aan de mogelijkheden om een verkorte onderwijsroute te volgen of vrijstellingen te krijgen. Het volgen van een verkort onderwijsprogramma is dan ook vooral relevant voor studenten met een mbo-vooropleiding (die instromen in het hbo).

Tabel 15: Opleidingskeuzemotieven, naar vooropleiding, soort ho en geslacht (% (zeer) belangrijk)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		Totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
De opleiding is inhoudelijk interessanter	80	77	87	79	88	80	82	81
Sluit beter aan bij capaciteiten/vaardigheden	75	71	71	73	70	72	72	72
Het specifieke beroep spreekt meer aan	77	71	59	74	54	63	72	68
Meer of bredere beroepsmogelijkheden	79	68	60	71	59	67	67	67
Meer kans op een baan	65	62	47	61	46	61	54	57
Een hoger salaris	68	46	38	50	40	57	39	47
Meer mogelijkheden voor praktijkervaring	52	51	35	53	28	41	49	45
Met redelijke inspanning tot goed einde	47	42	42	45	38	42	43	43
Meer maatschappelijk aanzien/status	39	30	22	31	23	34	25	29
Meer aandacht onderzoeksvaardigheden	42	25	23	29	24	29	27	28
Meer aandacht theoretische grondslagen	51	19	19	28	21	28	25	26
Ouders/anderen in hetzelfde beroepsveld	14	15	10	14	9	13	12	13
Mogelijkheid verkorte onderwijsroute/vrijstellingen	25	4	4	11	2	9	8	9

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Eerstejaars die doorstromen vanuit het mbo beslissen vaker pas laat (na het mbo) definitief welke studie zij gaan doen. Bij de opleidingskeuze, blijken deze studenten ook relatief veel waarde te hechten aan *het toekomstig salaris* (67% (zeer) belangrijk, tegenover resp. 45% en 38% van de havo- en vwo'ers), aan *aandacht voor onderzoeksvaardigheden* (41% tegenover resp. 24% en 22%) en aan *aandacht voor theoretische grondslagen* (50% tegenover 19% en 19%). Eerstejaars met een vwo-vooropleiding geven daar-entegen vaker aan dat het voor hen een belangrijk keuzemotief was dat de opleiding inhoudelijk interessanter is. Voor hen zijn beroepsspecifieke motieven minder belangrijk bij opleidingskeuze.

Mannen geven relatief vaak aan dat zij een opleiding kiezen omdat zij hiermee verwachten in de toekomst een hoger salaris te gaan verdienen (57% zeer belangrijk, tegenover 39% voor vrouwen). Ook motieven die enigszins hiermee samenhangen, zoals 'meer kans op een baan' en 'meer maatschappelijk aanzien / status' worden meer door mannen als (zeer) belangrijk keuzemotief aangemerkt. Vrouwelijke (aankomend) studenten hechten meer waarde aan *mogelijkheden om in de studie praktijkervaring op te doen* en de aantrekkelijkheid van het beroep dat zij met de opleiding kunnen gaan uitoefenen.

De instellingskeuze

Welke motieven hebben studenten om te kiezen voor een onderwijsinstelling? In meer dan de helft van de gevallen wordt aangegeven dat de *kwaliteit en reputatie* van de instelling, *de bereikbaarheid en reisafstand* en *de sfeer* op de instelling (zeer) belangrijke argumenten bij instellingskeuze waren. De score van een instelling in de ranglijsten blijkt veel minder van belang. Voor wo-studenten ligt de gekozen instelling vaker dan voor hbo'ers in een nieuwe stad. De aantrekkelijkheid van stad en studentenleven blijkt voor hen dan ook vaker van belang bij studiekeuze (wo'ers: 60% (zeer) belangrijk; hbo'ers: 39%).

Vrouwelijke eerstejaars geven bij alle genoemde motieven vaker aan dat zij dit (zeer) belangrijk achtten bij de keuze voor een instelling. Opmerkelijke verschillen zien we bij het belang dat wordt gehecht aan aspecten die met de sfeer van de instelling te maken hebben. Mannen vinden een betere sfeer op de gekozen instelling en de kleinschaligheid en persoonlijke uitstraling van een instelling veel minder van belang bij hun keuze.

Tenslotte kijken we of de instellingskeuzemotieven verschillen voor studenten met een mbo- havo, en vwo-vooropleiding (Tabel 16). Mbo'ers blijken minder waarde te hechten aan aantrekkelijkheid van stad en studentenleven. Dat zou verklaard kunnen worden doordat mbo-studenten vaak al een beroepsgerichte opleiding achter de rug hebben, en eventueel de keus voor een vervolgopleiding in het hbo meer laten afhangen van inhoudelijke argumenten dan van overige aspecten. Het is de vraag of dit ook een rol speelt bij het relatieve lage belang dat mbo'ers bij instellingskeuze hechten aan de sfeer.

Tabel 16: Instellingskeuzemotieven, naar vooropleiding, soort ho en geslacht (% (zeer) belangrijk)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Instelling een betere kwaliteit/ reputatie	57	51	59	53	60	55	56	55
Kortere reisafstand / betere bereikbaarheid	53	58	53	56	53	55	54	55
Ik vind de sfeer op deze instelling beter	48	56	55	53	56	47	59	54
Stad / studentenleven hier aantrekkelijker	34	42	57	39	60	41	49	45
Gebouwen en faciliteiten hier aantrekkelijker	44	46	46	45	46	42	48	45
Onderwijsmethode of -aanpak beter	41	37	39	38	39	35	42	39
Meer of betere studiemogelijkheden	40	35	35	35	37	36	36	36
Instelling is persoonlijker en kleinschaliger	30	31	31	31	30	24	36	31
Deze instelling komt beter uit ranglijsten	14	14	18	14	18	13	17	15
Gevolg van loting/selectie/toelatingseisen	14	14	14	15	13	12	17	14

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

3.7 Een gedegen keuze

In deze paragraaf wordt nagegaan hoe studenten terugkijken op het proces van studiekeuze. Hoeveel informatie hebben eerstejaars nu eigenlijk verzameld over de opleidingen en instellingen en was dat naar hun mening voldoende? Hebben studenten het idee dat ze een gedegen keuze hebben gemaakt door de voor- en nadelen van verschillende opleidingen en instellingen tegen elkaar af te wegen? En hoe was de begeleiding vanuit de vo-school in dit hele proces?

Afwegen van opties

Zoals eerder in dit hoofdstuk ook bleek uit het aantal gebruikte voorlichtingsmogelijkheden, zeggen wo-studenten wat vaker veel informatie te verzamelen over de (toekomstige) instelling dan hbo'ers (resp. 30% en 36% (zeer) veel informatie verzameld; Tabel 17). Dat strookt met het iets hogere aandeel studenten met een vwo-vooropleiding. Verder blijkt dat vrouwen vaker dan mannen aangeven dat zij veel informatie verzamelen over de opleiding, en ook iets vaker over de instelling. Bijna 10 procent van alle instromers vindt dat zij (heel) weinig informatie hebben verzameld over de opleiding, over de instelling geeft 20 procent van de eerstejaars dit aan (niet in de tabel).

Tabel 17: Veel informatie verzameld bij studiekeuze, naar kenmerken student (% (zeer) veel informatie)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Over de opleiding	57	56	58	56	58	53	60	57
Over de instelling	31	29	34	30	36	30	33	32

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Hoe oordelen studenten over hun eigen keuzeprocess? Opvallend genoeg vindt slechts 60 procent van de eerstejaars dat zij (heel) goed hebben nagedacht over de voor- en nadelen van hun keuze voor de opleiding (Tabel 18). Zo'n 10 procent van de studenten geeft aan niet echt of helemaal niet goed te hebben nagedacht over de voor- en nadelen van de opleidingskeuze. Vrouwen zijn vaker van mening dat zij de voor- en nadelen van hun opleidingskeuze goed hebben afgewogen.

Studiekiezers denken over het algemeen iets beter na over de voor- en nadelen van hun opleidingskeuze dan over de instellingskeuze. Wanneer het gaat over de instellingskeuze zegt slechts 41 procent van de studenten dat zij (zeer) goed over de voor- en nadelen hebben nagedacht. Wo'ers blijken beter over de voors en tegens van hun instellingskeuze na te denken. Het verschil tussen mannen en vrouwen is in dit verband bij instellingskeuze verwaarloosbaar.

Tabel 18: Afwegen voor- en nadelen bij studiekeuze, naar kenmerken student (% (zeer) goed nagedacht)

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Over de opleiding	61	59	61	60	61	57	63	60
Over de instelling	42	37	44	38	47	39	43	41

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Keuzebegeleiding in het vo

Welke begeleiding hebben eerstejaars studenten gekregen van hun oude school bij het kiezen van een vervolgopleiding en een instelling? Ongeveer een kwart geeft aan dat zij intensief zijn begeleid. Er bestaat weinig variatie tussen groepen studenten, al zijn studenten met een mbo-vooropleiding naar eigen zeggen

wat minder vaak intensief begeleid. In het mbo komt de laatste jaren wel meer aandacht voor de begeleiding van laatstejaars studenten in hun studiekeuze, maar dit is vooralsnog toehominder dan in havo en vwo. Mbo is nu eenmaal lange tijd vooral als eindonderwijs beschouwd, dat opleidt voor de arbeidsmarkt en niet voor een vervolgstudie in het hbo.

Welke acties vraagt de school van de scholier om zijn of haar keuze te onderbouwen? Bijna de helft van de eerstejaars geeft aan dat zij hun opleidingskeuze mondeling hebben toegelicht (Tabel 19). 37 procent heeft dit (ook) op papier gedaan. De instellingskeuze wordt minder concreet beargumenteerd; 17 procent heeft hierover de motivatie op papier gezet, en bijna een kwart heeft deze mondeling toegelicht. Opvallend is dat studenten met een mbo-vooropleiding veel minder op deze manier begeleid zijn in de studiekeuze; slechts een derde heeft in het mbo de opleidingskeuze mondeling toegelicht, tegenover 51 procent van de havo- en vwo'ers.

Tabel 19: Motivatie studiekeuze op papier of mondeling toelichten (% ja), naar vooropleiding, soort ho en geslacht

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Motivatie studiekeuze op papier								
Opleidingskeuze	17	45	39	37	38	34	40	37
Instellingskeuze	8	21	19	16	19	17	17	17
Motivatie mondeling toelichten								
Opleidingskeuze	31	51	51	45	52	45	49	47
Instellingskeuze	15	25	28	21	29	24	24	24

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

Tabel 20: Studie- en beroepskeuzebegeleiding (%), naar vooropleiding, soort ho en geslacht

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Zeer intensief begeleid	22	28	26	26	25	26	25	26

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

3.8 Studiekeuze en uitval

In deze paragraaf gaan we in op het verband tussen de besproken aspecten van studiekeuze en uitval in het eerste jaar. Daarvoor is met behulp van bivariate analyses in kaart gebracht welke *overwegingen* (bijv. oriëntatie, periode waarin studiekeuze speelt), *motieven* (bijv. keuzemotieven) en *actoren* (voorlichtingsbronnen, vo of mbo-school, student zelf) in het keuzeprocess samenhangen met uitval. We bespreken alleen die aspecten waarvan een (significant) positieve of negatieve samenhang is gevonden met het stoppen met studeren.

Uitval en de periode waarin studiekeuze speelt

Zijn er verschillen tussen uitvallers en studenten die doorstuderen wat betreft de periode waarin zij met studiekeuze bezig zijn? We zien dat uitvallers in ieder geval vaker relatief laat beginnen met nadenken over studiekeuze. Bijna een derde begint in de laatste maanden van de vooropleiding, tegenover 17 procent van de studenten die niet uitvallen. Studenten die de 'juiste keuze' hebben gemaakt, beginnen dan ook significant vaker ruim voor het einde van de vooropleiding met nadenken over de keus voor een toekomstige opleiding (Tabel 4).

*Tabel 21: Moment begonnen met nadenken over studiekeuze, naar uitval**

	Studeert door	Valt uit	Totaal
vóór profielkeuze vo / vóór mbo	19	17	18
bij profielkeuze vo / bij start mbo	15	14	15
na profielkeuze vo, ruim voor einde vo / tijdens mbo, ruim voor einde mbo	44	29	40
laatste maanden vo / mbo	17	29	20
na vo / mbo	5	11	7

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

De verschillen tussen studenten die stoppen en studenten die doorstuderen zijn minstens zo groot bij het moment dat de definitieve studiekeuze wordt gemaakt (Tabel 22). Het grootste deel van zowel uitvallers als huidige studenten kiest definitief voor een vervolgopleiding in de laatste maanden van het vo of mbo, maar nog ongeveer eenderde van de uitvallers geeft aan dat zij pas na het vo of mbo een keus maakten³. Uitvallers beginnen daarmee niet alleen later met nadenken over studiekeuze, ze maken ook vaker een late definitieve keuze.

*Tabel 22: Moment definitieve studiekeuze, naar uitval**

	Studeert door	Valt uit	Totaal
vóór profielkeuze vo / vóór mbo	4	5	4
bij profielkeuze vo / bij start mbo	2	2	2
na profielkeuze vo, ruim voor einde vo / tijdens mbo, ruim voor einde mbo	31	15	27
laatste maanden vo / mbo	48	51	49
na vo / mbo	14	28	18

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

³ In de bivariate analyse die hier is uitgevoerd, is niet gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken als leeftijd, soort ho, geslacht. Het is wel aannemelijk dat een deel van de variantie in het moment van definitieve studiekeuze toe te schrijven is aan studenten die na het mbo bijvoorbeeld eerst een tijd actief zijn geweest op de arbeidsmarkt.

Uitval en het gebruik van voorlichtingsbronnen

Het merendeel van de respondenten geeft aan gebruik te hebben gemaakt van websites van instellingen en opleidingen, algemene voorlichtingsdagen en folders en andere schriftelijke informatie, zoals eerder bleek. Uitvallers nemen minder deel aan algemene voorlichtingsdagen dan niet-uitvallers (Tabel 23). Hetzelfde geldt voor deelname aan intensievere voorlichtingsdagen, bezoeken aan de instelling met de oude school en voorlichting door de instelling op hun oude school. Dit sluit aan op onze eerder bevindingen; het lijkt hier om voorlichtingsbronnen te gaan die vooral gebruikt worden door studiekeizers die vroeg beginnen met nadenken en vroeg besluiten.

*Tabel 23: Gebruik voorlichtingsbronnen (%), naar uitval**

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Algemene voorlichtingsdagen van de instellingen / opleidingen	83	71	80
Intensievere voorlichtingsdagen	43	31	39
Bezoek aan de instelling met mijn oude school	14	11	13
Voorlichting door de instelling op mijn oude school	21	15	20
Zelf rechtstreeks contact opgenomen met de instelling	11	15	12
De website Schoolweb.nl	11	16	12

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

Late kiezers, én uitvallers, blijken vaker rechtstreeks contact te hebben opgenomen met de instelling of opleiding om informatie in te winnen voor de studiekeuze. Ze beoordelen deze voorlichtingsbron dan ook vaak positief, een stuk meer dan studenten die wel doorstuderen. Daarnaast blijken studenten die de 'goede opleiding' kozen vaker positief te oordelen over de speciale voorlichtingsdagen voor late beslissers die worden georganiseerd. Dit geeft de waarde van zo'n speciale, late voorlichtingsdag goed weer: vaak gebruikt door late beslissers, en populair onder studenten die een 'juiste keuze' hebben gemaakt.

*Tabel 24: Oordeel over kwaliteit voorlichtingsbronnen (% (zeer) goed), naar uitval**

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Websites van de instellingen / opleidingen zelf	61	66	62
Algemene voorlichtingsdagen van de instellingen / opleidingen	75	72	74
Speciale voorlichtingsdag voor late beslissers	81	60	75
Zelf rechtstreeks contact opgenomen met de instelling	58	84	67
De website Schoolweb.nl	45	52	47
De website Qompas.nl	35	48	39

Bron: Startmonitor 2008-2009

* Alleen indien gebruik gemaakt van voorlichtingsbron; Verschillen zijn significant

In Tabel 25 is opmerkelijk dat uitvallers vaker een sterke invloed hebben ondervonden van de websites die zij raadpleegden voor studiekeuze. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat uitvallers vaker laat bleken te kiezen, en daarbij dan niet meer de mogelijkheid hebben zich via voorlichtingsdagen en andere voorlichtingsactiviteiten te informeren. Een andere verklaring kan zijn dat zij langer twijfelen over hun keuze en zoveel mogelijk informatie verzamelen, ook via internet. In het volgende hoofdstuk zullen wij een profiel opstellen van in ieder geval de groep respondenten die gebruik maakte van de website Studiekeuze123.

Voor studiekeizers die niet de 'juiste keuze' maakten is minder vaak een sterke invloed uitgegaan van een bezoek aan algemene voorlichtingsdagen van de instellingen en/of opleidingen.

Tabel 25: Invloed van voorlichtingsbronnen op studiekeuze (% (zeer) sterk), naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Websites van de instellingen / opleidingen zelf	37	49	40
Algemene voorlichtingsdagen van de instellingen / opleidingen	71	66	70
De website Studiekeuze123.nl	17	26	19
De website Schoolweb.nl	19	31	23
De website Qompas.nl	12	28	16

Bron: Startmonitor 2008-2009 * Alleen indien gebruik gemaakt van voorlichtingsbron; Verschillen zijn significant

Uitval en aspecten van oriëntatie / gemiste informatie

Waarop letten studenten die in het eerste jaar besluiten door te gaan met de opleiding bij studiekeuze? Zij blijken opvallend meer te letten op de inhoud van de vakken en het programma, maar ook, in iets mindere mate op de sfeer op de opleiding en het niveau of de moeilijkheidsgraad van de opleiding (Tabel 26). We zien dit ook terug in de informatie die vooral door uitvallers werd gemist bij oriëntatie voor een vervolgoopleiding (Tabel 27). Uitvallers zeggen daarentegen vaker aandacht te hebben besteed aan de toelatingseisen van de opleiding. Het lijkt er hier op dat studenten die de verkeerde keuze maakten, zich minder verdiepten in de inhoud van de opleiding (zonder te stellen of dat ligt aan de toegankelijkheid van de informatie of de moeite die de student heeft gedaan om zich voor te bereiden)⁴.

Tabel 26: Aspecten oriëntatie (% (zeer) sterk op gelet), naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
De sfeer op de opleiding of instelling	69	66	68
De toelatingseisen voor de opleiding	55	60	57
Het niveau / de moeilijkheidsgraad van de opleiding	43	42	43
De inhoud van het programma en de vakken	70	61	67

Bron: Startmonitor 2008-2009 *Verschillen zijn significant

Tabel 27: Informatie gemist, naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Inrichting van het onderwijsprogramma	46	47	46

Bron: Startmonitor 2008-2009 *Verschillen zijn significant

Uitval en motieven voor studiekeuze

Hebben studenten die voortijdig stoppen met studeren, of alleen met deze opleiding, de opleiding om andere redenen gekozen dan studenten die wel doorsturen aan dezelfde opleiding en instelling? De opleidingskeuzemotieven van deze twee groepen zijn tegen elkaar afgezet in Tabel 28⁵. Studenten die voortijdig stoppen met studeren, hebben hun opleiding vaker gekozen op basis van de kans op een baan, de hoogte van het salaris en het maatschappelijk aanzien of status van opleiding en daaropvolgend beroep. Studenten die wél goed kozen, deden dat vaker dan uitvallers op basis van opleidingsinhoudelijke motieven: de opleiding is inhoudelijk interessanter en de opleiding sluit beter aan bij capaciteiten en vaardighe-

4 Er is hier echter niet getoetst of er (ook) een oorzakelijk verband bestaat tussen aspecten van oriëntatie en uitval, met meenemen van mogelijke andere verklarende variabelen.

5 Bij de analyse van keuzemotieven voor uitvallers en studenten die doorstuderen vonden we duidelijke verschillen tussen studenten aan een hbo-opleiding en studenten aan een wo-opleiding. We presenteren daarom zowel opleidingskeuzemotieven als instellingskeuzemotieven voor hbo- en wo-studenten naast elkaar.

den. Ook was het voor uitvallers een minder belangrijk motief dat het specifieke beroep dat zij met deze opleiding kunnen gaan uitoefenen hen meer aansprak.

Tabel 28: Opleidingskeuzemotieven*

	Studeert door		Valt uit		Totaal	
	hbo	wo	hbo	wo	hbo	wo
Deze opleiding is inhoudelijk interessanter	82	90	76	79	80	88
Sluit beter aan bij capaciteiten/vaardigheden	79	73	65	69	75	72
Specifieke beroep spreekt mij meer aan	79	55	69	44	76	53
Meer kans op een baan	57	48	63	50	58	48
Een hoger salaris	45	37	51	45	47	39
Meer maatschappelijk aanzien / status	27	21	34	23	29	21
Meer aandacht voor theoretische grondslagen	28	24	27	13	28	21
Meer aandacht voor onderzoeksvaardigheden	28	26	27	16	28	24

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

Wanneer wordt gekeken naar keuzemotieven voor de instelling zien we de volgende opvallende verschillen. Wo-studenten die aangeven dat de goede sfeer op de instelling een belangrijk keuzeargument was, vallen significant minder vaak uit dan studenten die hun keus minder op de sfeer baseerden. Ook bij een ander aspect van de sfeer, de mate waarin een instelling persoonlijk en kleinschalig is, zien we een positieve samenhang met 'doorstuderen'. Onder hbo-studenten blijkt dat studenten die bij studiekeuze de aantrekkelijkheid van stad en studentenleven zwaarder lieten meewegen, vaker uitvallen dan studenten die de studiekeuze hier minder van af lieten hangen.

Tabel 29: Instellingskeuzemotieven*

	Studeert door		Valt uit		Totaal	
	hbo	wo	hbo	wo	hbo	wo
Instelling heeft een betere kwaliteit/reputatie	56	60	52	61	55	60
Gebouwen en faciliteiten hier aantrekkelijker	47	48	47	46	47	47
Instelling is persoonlijker en kleinschaliger	33	32	33	22	33	30
Stad en studentenleven hier aantrekkelijker	34	55	41	55	36	55
Meer/betere studiemogelijkheden in/na opleiding	36	38	30	34	34	37
Ik vind de sfeer op deze instelling beter	55	59	49	45	53	56
Gevolg van loting / selectie / toelatingseisen	11	10	13	12	12	11
Deze opleiding komt beter uit ranglijsten	15	17	12	19	14	18

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

Een gedegen keuze en uitval

Hoe kijken studenten, en dan met name uitvallers, zelf terug op het studiekeuzep proces dat zij doorliepen? Studenten die in de loop van het eerste jaar stoppen met studeren of omzwaaien naar een andere opleiding of instelling geven zelf minder vaak aan dat zij (zeer) veel informatie verzamelden over de opleiding (Tabel 30). Ook geven uitvallers aan dat zij over de instelling minder informatie verzamelden dan studenten die de 'juiste keuze' maakten.

Tabel 30: Zelf voldoende informatie verzameld (% (zeer) veel informatie), naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Over de opleiding	64	46	59
Over de instelling	36	30	35

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

In lijn met het feit dat zij minder informatie verzamelden, zeggen uitvallers ook minder vaak dat zij de voor- en nadelen van een keuze voor hun opleiding goed hebben afgewogen (Tabel 31). Studenten die niet uitvielen in het eerste jaar, zijn ook vaker van mening dat de keuze voor de huidige instelling een bewuste keuze was.

Tabel 31: Goed nagedacht over de voor- en nadelen van de keuze (% (zeer) goed nagedacht), naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Over de opleiding	69	46	63
Over de instelling	45	37	43

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

Studiekeuzebegeleiding

Is er een samenhang tussen het oordeel van studenten over de studiekeuzebegeleiding die zij in de vooropleiding kregen en studieuitval? Hoe intensiever studenten naar eigen zeggen begeleid zijn, des te minder vaak stoppen zij met studeren⁶. Van de uitvallers is bijna 80 procent minder intensief begeleid, van de studenten die doorstuderen geeft echter ook nog driekwart dit aan (Tabel 32).

Tabel 32: Goede studie- en beroepskeuzebegeleiding gehad om tot een afgewogen keuze te komen, naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Niet intensief begeleid	75	79	76
Intensief begeleid	25	21	24

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

Scholen kunnen het onder woorden brengen van de studiekeuze (schriftelijk dan wel mondeling de keuze beargumenteren) gebruiken als stap of afronding in de keuzebegeleiding. Uitvallers hebben, als het gaat om opleidingskeuze, hun motivatie minder vaak op papier hoeven zetten dan doorstudeerders (Tabel 33). Ook het mondeling verdedigen van de opleidings- en instellingskeuze is vaker gebeurd door studenten die de 'juiste' keuze maakten (Tabel 34).

⁶ Wederom is het op basis van deze analyses niet mogelijk uitspraken te doen over een eventuele causale relatie tussen studiekeuzebegeleiding en uitval.

Tabel 33: In de eindfase van je opleiding motivatie voor opleidings- en instellingskeuze op papier moeten zetten (% ja), naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Opleidingskeuze	38	29	36

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

Tabel 34: In de eindfase van je opleiding motivatie voor opleidings- en instellingskeuze mondeling toegelicht (% ja), naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Opleidingskeuze	49	40	47
Instellingskeuze	27	18	24

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

3.9 Samenvatting

Aan de hand van de gestelde onderzoeksvragen geven we hier een korte samenvatting met de belangrijkste bevindingen uit dit hoofdstuk.

In welke periode speelt studiekeuze?

- Een groot deel van de aankomende hbo- en wo studenten begint tijdens, maar nog ruim voor het einde van de vooropleiding na te denken over de studiekeuze. Maar weinig studiekeuzers denken pas na afronding van het voortgezet onderwijs voor het eerst na over studiekeuze.
- Van de studenten met een mbo-opleiding begint iets meer dan een kwart van de studenten pas in de laatste maanden van het vo na te denken over de keuze van een vervolgopleiding, wat minder is dan studenten met een vwo- of havo-vooropleiding.
- Iets meer dan de helft van de eerstejaars studenten zegt in de laatste maanden van het vo of mbo een definitieve beslissing te hebben genomen over studiekeuze. Meer dan een derde van de eerstejaars met een mbo-vooropleiding maakt de keuze voor een vervolgopleiding pas na afronding van het mbo.
- Mannelijke studiekeuzers *beginnen* wat later met het keuzeprocess. Onder mbo-studenten blijken vooral vrouwelijke studenten de studieroute al (voor zichzelf) te hebben vastgelegd als zij nog aan het mbo moeten beginnen.

Van welke voorlichtingsvormen is gebruik gemaakt, wat is het oordeel over de kwaliteit en invloed van deze vormen, en welke bronnen zouden studenten niet opnieuw gebruiken?

- Het meest wordt gebruik gemaakt van informatie van de instellingen en opleidingen zelf, met name de websites, algemene voorlichtingsdagen en folders en andere schriftelijke informatie.
- Eerstejaars met een vwo-vooropleiding hebben meer dan andere eerstejaars gebruik gemaakt van intensieve voorlichtingsdagen en onafhankelijke schriftelijke informatie.
- Vroege beslissers maken vaker gebruik van voorlichtingsdagen (zowel algemene als intensieve) en van voorlichting die via de oude school werd aangeboden. Late beslissers nemen vaker zelf rechtstreeks contact op met de instelling.

- Van de drie voorlichtingsbronnen die door studiekeizers het meest worden gebruikt, worden algemene voorlichtingsdagen door de instellingen / opleidingen het vaakst goed beoordeeld.
- Opvallend is de positieve beoordeling van de *intensieve voorlichtingsdagen* onder zowel hbo- als wo-studenten.
- Studiekeizers met een mbo-vooropleiding zochten relatief vaak zelf rechtstreeks contact met de instelling of opleiding, maar beoordelen dit contact iets minder vaak positief.

Op welke aspecten wordt bij oriëntatie gelet?

- Het meest wordt bij oriëntatie gelet op de mogelijkheden die de opleiding op de arbeidsmarkt biedt, de sfeer op de opleiding of instelling en de inhoud van het programma en de vakken.
- Veel minder letten aankomend studenten op het type docenten op de opleiding, de hoeveelheid contacttijd / vrije tijd en de ondersteuningmogelijkheden / begeleiding.

Welke informatie wordt gemist bij studiekeuze?

- Iets meer dan een vijfde van de aankomende studenten geeft aan dat zij informatie hebben gemist.
- Wanneer studenten aangeven dat zij informatie misten, gaat dat in bijna de helft van de gevallen om informatie over de inrichting van het onderwijsprogramma.
- Instromers met een havo-vooropleiding hebben meer dan andere instromers informatie gemist over zowel de kwaliteit van de opleiding, de stagemogelijkheden in de opleiding als de docenten en studiebegeleiding.

Wat zijn motieven voor opleidingskeuze?

- De top drie van belangrijke motieven voor de opleidingskeuze is inhoudelijke interesse (81%), het aansluiten van de opleiding bij de eigen capaciteiten en vaardigheden (72%) en de beroepen waar de opleiding toegang toe biedt (specifiek beroep 68%; meer/brede beroepsmogelijkheden 67%).
- Mannen geven relatief vaak aan dat zij een opleiding kiezen omdat zij hiermee verwachten in de toekomst een hoger salaris te gaan verdienen. Vrouwelijke (aankomend) studenten hechten meer waarde aan mogelijkheden om in de studie praktijkervaring op te doen en de aantrekkelijkheid van het beroep dat zij met de opleiding kunnen gaan uitoefenen.

Wat zijn motieven voor instellingskeuze?

- In het hbo is de reistijd of reisafstand het belangrijkste motief voor de instellingskeuze. Dit is in het wo ook belangrijk, maar de kwaliteit/reputatie en de stad en het studentenleven zijn hier het belangrijkste. Daarnaast is de sfeer op de instelling zowel in hbo als wo belangrijk.
- Mannen vinden een betere sfeer op de gekozen instelling en de kleinschaligheid en persoonlijke uitstraling van een instelling veel minder van belang bij hun keuze.
- Mbo'ers blijken minder waarde te hechten aan de aantrekkelijkheid van de stad en het studentenleven.

Vinden studenten dat zij voldoende informatie hebben verzameld en dat zij goed hebben nagedacht over de studiekeuze?

- Studiekeizers denken over het algemeen iets beter na over de voor- en nadelen van hun opleidingskeuze dan over de instellingskeuze.
- 60 procent van de eerstejaars zegt dat zij (heel) goed hebben nagedacht over de voor- en nadelen van hun keuze voor deze opleiding.
- Bijna 10 procent van alle instromers vindt dat zij (heel) weinig informatie hebben verzameld over de opleiding, over de instelling geeft 20 procent van de eerstejaars dit aan.
- Vrouwen geven vaker dan mannen aan dat zij veel informatie verzamelen over de opleiding, en ook iets vaker over de instelling.

Wat is het oordeel van studenten over studie- en beroepskeuzebegeleiding in hun vooropleiding?

- Ongeveer een kwart geeft aan dat zij intensief zijn begeleid. Studenten met een mbo-vooropleiding zijn naar eigen zeggen wat minder vaak intensief begeleid.
- Bijna de helft van de eerstejaars geeft aan dat zij aan het einde van hun vooropleiding hun opleidingskeuze mondeling hebben toegelicht. Iets minder heeft dit (ook) op papier gedaan. De instellingskeuze wordt minder vaak op deze manier beargumenteerd.

In welke mate bestaat er samenhang tussen factoren die een rol spelen bij studiekeuze (motieven, overwegingen, informatie en actoren) en uitval in het eerste jaar van het ho?

Studenten die uitvallen in het eerste jaar blijken ten opzichte van studenten die doorstuderen:

- vaker later te beginnen met nadenken over studiekeuze;
- vaker later de definitieve studiekeuze te maken;
- minder gebruik te maken van algemene voorlichtingsdagen, intensievere voorlichtingsdagen, bezoeken aan de instelling met de oude school en voorlichting door de instelling op hun oude school;
- vaker een sterke invloed te hebben ondervonden van de websites die zij raadpleegden voor studiekeuze;
- minder te letten op de inhoud van de vakken en het programma;
- vaker aandacht te hebben besteed aan de toelatingseisen van de opleiding;
- vaker hun opleiding hebben gekozen op basis van de kans op een baan, de hoogte van het salaris en het maatschappelijk aanzien of status;
- minder vaak hun studie te hebben gekozen op basis van opleidingsinhoudelijke motieven;
- vaker hun studie te hebben gekozen vanwege baankans of salaris;
- in het hbo vaker hun instelling te hebben gekozen vanwege stad en studentenleven;
- minder vaak aan te geven dat zij (zeer) veel informatie verzamelden over de opleiding;
- minder vaak aan te geven dat zij goed hebben nagedacht over hun opleidingskeuze;
- minder vaak aan het einde van hun vooropleiding hun motivatie voor opleidingskeuze op papier te hebben hoeven zetten;
- minder vaak de opleidingskeuze mondeling toe te hebben hoeven lichten.

4 Profiel gebruikers Studiekeuze123

In dit hoofdstuk gaan wij wat dieper in op de kenmerken van de groep studenten die gebruik maakt van de website Studiekeuze123. Deze groep vormde in september 2008 19 procent van de instroomgroep.

We verdelen de respondenten in drie groepen, te weten:

- De respondenten die geen gebruik hebben gemaakt van Studiekeuze123;
- De respondenten die wel gebruik maakten van Studiekeuze123, maar de website geen belangrijke invloed toedichten op hun keuze;
- De respondenten die aangeven dat Studiekeuze123 een belangrijke of zeer belangrijke rol speelde in hun keuze.

In Tabel 35 en Tabel 36 staan alle gegevens over studiekeuzegedrag uit dit rapport vermeld waarin de drie groepen significant van elkaar verschillen.

Tabel 35: Verschillen tussen respondenten die wel en niet Studiekeuze123 gebruikten (kolompercentages)

	Sk123 niet gebruikt	Sk123 gebruikt, weinig invloed	Door Sk123 beïnvloed
Geslacht			
M	48	36	41
V	52	64	59
Vooropleiding			
mbo	22	8	10
havo	40	47	45
vwo	34	43	44
Andere opties overwogen?			
Andere instelling	40	53	58
Andere opleiding	48	61	64
Gebruik voorlichting			
Websites instellingen	82	92	93
Folders instellingen	71	86	81
Algemene voorlichtingsdagen	76	86	78
Studiebeurs Utrecht	25	41	39
Website Schoolweb.nl	7	32	38
Intensievere voorlichtingsdagen	34	50	37
Voorlichting door instelling op oude school	18	21	22
Website Qompas.nl	9	21	22
Bezoek instelling met oude school	12	17	20
Onafhankelijke schriftelijke info (Keuzegids e.d.)	6	16	20
Andere vergelijkingswebsites	4	12	15
Voorlichtingsdag late beslissers	2	4	3
Bij studiekeuze info gemist?	19	27	26
Start oriëntatie			
vóór profielkeuze/mbo	20	16	10
bij profielkeuze/start mbo	13	20	20
na profielkeuze/tijdens mbo	39	39	38
laatste maanden vo/mbo	21	21	28
na vo/mbo	7	4	4
Keuze gemaakt			
vóór profielkeuze/mbo	5	2	1
bij profielkeuze/start mbo	2	3	1
na profielkeuze/tijdens mbo	25	25	23
laatste maanden vo/mbo	48	51	58
na vo/mbo	20	19	17

Bron: Startmonitor 2008-2009

We zien in Tabel 35 dat de respondenten die Studiekeuze123 raadplegen vaker vrouw blijken te zijn en vaker havo of vwo als vooropleiding hebben en minder vaak mbo. Zij hebben vaker serieus een andere opleiding en/of een andere instelling overwogen naast de uiteindelijk gemaakte keuze.

De Studiekeuze123-gebruikers hebben van diverse voorlichtingsactiviteiten vaker gebruik gemaakt. Opvallend is daarbij dat de algemene voorlichtingsdagen en de intensievere voorlichtingsdagen het vaakst bezocht zijn door studenten die Studiekeuze123 wel hebben geraadpleegd, maar dit geen (zeer) belangrijke invloed op de keuze toedichten.

De gebruikers van Studiekeuze123 hebben vaker informatie gemist bij het maken van hun keuze. Er zijn verschillen in het moment waarop zij beginnen na te denken over hun studiekeuze, maar deze zijn niet helemaal eenduidig. In ieder geval beginnen degenen die beïnvloed worden door Studiekeuze123 hier wat later mee. Deze groep maakt ook wat later zijn definitieve keuze – dat wil zeggen niet vaker na de vooropleiding, maar vaker in de laatste maanden van de vooropleiding.

In Tabel 36 (zie volgende pagina) vinden we kleine verschillen in de beoordeling van de bezoekmogelijkheden aan instellingen (algemene en intensievere voorlichtingsdagen): de respondenten die Studiekeuze123 niet raadplegen scoren hier iets hoger op. Degenen die Studiekeuze123 een belangrijke rol in hun keuze laten spelen waarderen niet alleen de kwaliteit van deze specifieke website hoger, maar ook van de andere websites. Ook de kwaliteit van de Studiebeurs in Utrecht wordt door hen hoger beoordeeld.

Wat betreft de invloed van voorlichting op de studiekeuze, zien we dat de groep die zich beïnvloed voelt door Studiekeuze123 zich ook door de meeste andere voorlichtingsmogelijkheden net wat sterker beïnvloed voelt. Dat geldt echter niet voor de voorlichtingsdag voor late beslissers: die wordt duidelijk vaker invloedrijk gevonden door de studenten die Studiekeuze123 helemaal niet bezocht hebben.

Studenten voor wie Studiekeuze123 daadwerkelijk een rol speelt, lijken met veel aandacht hun keuze voor te bereiden. Zij geven in elk geval bij een groot aantal aspecten aan dat zij er in hun oriëntatie sterker op hebben gelet. Ook hebben deze studenten zich vaker dan anderen laten adviseren of inspireren door bijvoorbeeld ouders, vrienden en anderen. Kennelijk staan zij meer open voor de invloed van anderen.

Ook bij de keuzemotieven voor opleiding en instelling zijn significante verschillen gevonden tussen de drie groepen, maar deze zijn niet zo groot. Degenen die beïnvloed worden door Studiekeuze123 kiezen vaker voor een opleiding die bij hun capaciteiten en vaardigheden past en waarvan zij denken dat zij hem met succes af kunnen ronden, maar tegelijkertijd vinden zij het wat vaker belangrijk dat de kans op een baan groter is of dat later een hoger salaris volgt.

Bij het kiezen van de instelling hechten degenen die Studiekeuze123 een rol laten spelen wat meer belang aan een persoonlijker en kleinschaliger karakter van de instelling en de keuzemogelijkheden binnen of na de opleiding (afstudeerrichtingen, masters). Stad, studentenleven en sfeer worden net iets belangrijker gevonden door de groep die wel Studiekeuze123 bekijkt, maar de invloed daarvan lager inschat. Het grootste – en meest voor de hand liggende – verschil is hier echter dat degenen die beïnvloed worden door Studiekeuze123 ook vaker belang hechten aan de positie die instellingen in de diverse rankings innemen.

De studenten die aangeven dat Studiekeuze123 daadwerkelijk een rol heeft gespeeld in hun studiekeuze vinden tenslotte minstens zo vaak als anderen dat zij veel informatie hebben verzameld en dat zij goed hebben nagedacht over hun studiekeuze.

Samenvattend

Studiekeuze123 is een informatiebron die pas sinds 2006 wordt aangeboden en op het moment van dit onderzoek (september 2008) van alle vergelijkingswebsites het meest gebruikt wordt. Binnen het cohort 2008 werd Studiekeuze123 door ongeveer een vijfde deel van de instromers gebruikt. Daarmee vormen de gebruikers een nogal specifieke groep. Alles bij elkaar leveren de gegevens in dit hoofdstuk het beeld op dat Studiekeuze123-gebruikers – en met name degenen voor wie Studiekeuze123 daadwerkelijk een rol speelt in de keuze – vooral veel verschillende informatiebronnen raadplegen, lang nadenken, blijven zoeken, wikken en wegen en zich door meerdere personen laten adviseren voordat zij een keuze maken. Gebruikers van Studiekeuze123 kiezen relatief sterk op basis van praktische overwegingen zoals baankans en

salaris en hun inschatting dat zij de opleiding wel aankunnen. Ze houden graag meerdere keuzemogelijkheden in de studie of meerdere/bredere beroepsmogelijkheden na de opleiding open. Een echte keuze en verbinding met een studie wordt zo uitgesteld. De meeste van deze kenmerken hangen samen met verhoogde uitval, zagen wij in het voorgaande hoofdstuk. Het lijkt erop dat groepen met een verhoogd risico voor uitval, meer gebruik maken van Studiekeuze123.

Tabel 36: Verschillen respondenten die wel en niet Studiekeuze123 gebruikten (gemiddelde scores op vijf-puntsschalen)

	Sk123 niet gebruikt	Sk123 gebruikt, weinig invloed	Door Sk123 beïnvloed
Oordeel kwaliteit voorlichting			
Algemene voorlichtingsdag	3,9	3,8	3,8
Intensievere voorlichtingsdag	4,2	4,2	3,9
Rechtstreeks contact opnemen met instelling	3,9	3,9	3,3
Studiebeurs Utrecht	3,1	3,0	3,4
Website Studiekeuze123.nl	-	3,2	4,1
Website Schoolweb.nl	3,5	3,2	3,9
Website Qompas.nl	3,0	3,1	3,7
Andere vergelijkingsites	3,5	3,1	3,6
Invloed voorlichting op keuze			
Folders instellingen	3,1	3,2	3,3
Websites instellingen	3,1	3,3	3,3
Algemene voorlichtingsdag	3,8	3,8	4,0
Voorlichtingsdag late beslissers	3,9	3,4	3,3
Voorlichting instelling op oude school	3,0	2,8	3,3
Studiebeurs Utrecht	2,4	2,4	2,7
Website Schoolweb.nl	2,6	2,3	3,5
Website Qompas.nl	2,2	2,2	3,2
Andere vergelijkingsites	3,0	2,3	3,5
Bij oriëntatie gelet op...			
De sfeer op de instelling of opleiding	3,7	3,8	3,8
Mogelijkheden die de opleiding op de arbeidsmarkt biedt	3,7	3,8	4,0
De toelatingseisen voor de opleiding	3,5	3,5	3,6
Het niveau/de moeilijkheidsgraad van de opleiding	3,2	3,2	3,3
De hoeveelheid contacttijd / vrije tijd	2,5	2,5	2,6
Het type studenten dat ik daar ontmoet	2,7	2,9	2,9
Het type docenten dat ik krijg	2,4	2,5	2,4
Ondersteuningsmogelijkheden, begeleiding	2,8	2,6	2,8
Geadviseerd, geïnspireerd door ...			
Ouders	3,1	3,3	3,3
Overige familie	2,1	2,2	2,3
Vrienden	2,6	2,7	2,9
Leraren/decaan oude school	2,3	2,5	2,7
Docent/decaan nieuwe opleiding	1,6	1,6	1,7
Iemand die in vakgebied werkt	2,4	2,3	2,5
Beroeps-/studiekeuzeadviseur of -test	1,9	2,1	2,8
Motieven opleidingskeuze			
Sluit aan bij capaciteiten	3,9	3,9	4,0
Specifieke beroep	3,9	3,8	3,8
Meer/bredere beroepen	3,8	3,8	4,0
Meer kans op baan	3,5	3,5	3,7
Hoger salaris	3,3	3,2	3,4
Meer aandacht theorie	2,8	2,7	2,8
Meer aandacht onderzoek	2,9	2,7	2,9
Verkorte onderwijsroute/vrijstellingen	1,8	1,6	1,7
Kan opleiding met succes afronden	3,2	3,2	3,4
Motieven instellingskeuze			
Persoonlijker en kleinschaliger	2,8	2,8	3,0
Stad en studentenleven aantrekkelijker	3,1	3,3	3,2
Meer studiemogelijkheden binnen of na opleiding	3,0	3,1	3,2
Sfeer op instelling beter	3,4	3,5	3,4
Instelling komt beter uit ranglijsten	2,0	2,3	2,8
Oordeel eigen keuzeprocess			
Veel informatie verzameld voor opleidingskeuze?	3,6	3,7	3,8
Goed nagedacht over opleidingskeuze?	3,8	3,7	3,9
Goed nagedacht over instellingskeuze?	3,4	3,3	3,4

Bron: Startmonitor 2008-2009

5 Intake- en welkomstgesprekken

5.1 Inleiding en definitie: 'studiekeuzegesprek' vs. 'intake- of welkomstgesprek'

In opdracht van het ministerie van OCW voert Surf een pilot uit naar studiekeuzegesprekken: het programma 'Studiekeuzegesprekken, wat werkt?'. De doelstelling van dit programma is om ervaringen met studiekeuzegesprekken met aankomende bachelorstudenten te verzamelen en in kaart te brengen welke initiatieven onder welke omstandigheden effectief zijn. In het kader van de pilot worden op dit moment op 11 instellingen studiekeuzegesprekken aangeboden aan diverse groepen studenten, en deze zomer wordt de pilot uitgebreid met nog ongeveer 19 instellingen.

Als de keuze voor een opleiding en instelling eenmaal gemaakt is, volgt (voor)aanmelding. Binnen het programma 'Studiekeuzegesprekken, wat werkt?' is het uitgangspunt dat een bewustere studiekeuze, door een intakegesprek, ook een betere studiekeuze zou zijn.

Inmiddels worden onder het begrip 'studiekeuzegesprekken' expliciet gesprekken verstaan, die plaatsvinden vóór de start van de opleiding. Bij de ontwikkeling van de vragenlijst in de zomer van 2008 was deze definitie nog niet volledig uitgekristalliseerd en werd gekozen voor de volgende formulering: 'een persoonlijk intake-gesprek of welkomstgesprek'. Omdat in deze formulering in het midden blijft of het gesprek voor of na de start van de opleiding plaatsvindt, spreken wij in deze rapportage nadrukkelijk niet van 'studiekeuzegesprekken' maar alleen van intake- en welkomstgesprekken.

In de Startmonitor 2009-2010 is de vraagformulering aangepast en wordt wel expliciet gevraagd naar een gesprek 'vóór de start van je studie'.

De onderzoeksvragen die we willen beantwoorden zijn:

- (1) Wie nemen deel en wordt een intake- of welkomstgesprek als zinvol en nuttig ervaren?
- (2) Zouden studenten die geen intake- of welkomstgesprek hebben gehad dit wel op prijs hebben gesteld?

5.2 Wel een gesprek gehad

Ruim een kwart van de instromers in het ho geeft aan dat zij een intake- of welkomstgesprek hebben gehad. Van deze deelnemers vond 35 procent dit gesprek zeer nuttig. Slechts 10 procent vond het niet nuttig en de grootste groep (55%) houdt het op 'enigszins nuttig'. (Tabel 37). Onder hbo'ers komen intakegesprekken een stuk vaker voor dan onder wo-eerstejaars, en daarbij aansluitend wordt ook onder studenten met een vwo-vooropleiding minder aangegeven dat aan een intakegesprek is deelgenomen (17%, tegenover 30% met een havo-vooropleiding en 37% met een mbo-vooropleiding).

Mannen hebben iets vaker een intakegesprek gehad dan vrouwen, maar zij vinden zo'n gesprek even vaak nuttig.

Tabel 37: Een persoonlijk intake- of welkomstgesprek (%), naar soort ho, geslacht en vooropleiding

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Ja, een intake- of welkomstgesprek gehad	37	30	17	34	13	29	26	27
Nee, geen intakegesprek gehad	63	70	83	66	87	71	74	73
Nee, gesprek niet nuttig*	7	12	12	10	13	9	11	10
Ja, enigszins nuttig*	49	60	51	53	58	55	53	55
Ja, zeer nuttig*	43	28	37	37	29	36	36	35

* Alleen indien intake- of welkomstgesprek gehad.

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

5.3 Geen gesprek gehad

Aan studenten die aangaven dat zij niet aan een intake- of welkomstgesprek hebben deelgenomen, is verder gevraagd of hen wel zo'n gesprek is aangeboden door opleiding of instelling. 4 procent kreeg wel zo'n gesprek aangeboden, maar maakte geen gebruik van het aanbod (Tabel 38).

Van degenen die geen gesprek kregen aangeboden had een derde uiteindelijk een gesprek wel op prijs gesteld (31%) en een kwart niet (26%). De grootste groep echter (42%) kan hier geen uitspraak over doen.

Studenten uit het mbo geven het vaakst aan dat zij graag een intakegesprek hadden gehad (44%) en studenten uit het vwo het minst (27%). In lijn hiermee zouden hbo-studenten een intakegesprek vaker op prijs hebben gesteld dan wo-studenten (34% tegen 28%).

Tabel 38: Welkomstgesprek niet aangeboden, toch op prijs gesteld, naar soort ho, geslacht, vooropleiding

	vooropleiding			soort ho		geslacht		totaal
	mbo	havo	vwo	hbo	wo	man	vrouw	
Nee, is mij niet aangeboden*	96	96	96	96	96	95	97	96
Ja, is mij wel aangeboden*	4	4	4	4	4	5	3	4
Nee, had ik niet op prijs gesteld**	21	24	31	24	31	27	26	26
Ja, had ik wel op prijs gesteld**	44	31	27	34	28	31	32	31
Weet ik niet**	35	46	42	43	41	42	42	42

*Alleen indien geen gesprek gehad; ** Alleen indien geen gesprek aangeboden.

Bron: Startmonitor 2008-2009

Vetgedrukt: aandelen binnen deze uitsplitsing verschillen significant

5.4 Wie stellen een intake- of welkomstgesprek op prijs?

In deze paragraaf gaan we voor een aantal groepen na of zij een intake- of welkomstgesprek meer of minder waarderen of op prijs zouden stellen. In Tabel 39 worden de studenten per croho-sector vergeleken. Uit deze tabel kan niet eenduidig geconcludeerd worden dat studenten in bepaalde sectoren altijd een gesprek meer waarderen dan studenten in andere sectoren. Bijvoorbeeld in de sector Recht is de waardering het laagst als studenten een gesprek hebben gehad. Maar de Rechtenstudenten die geen gesprek hebben gehad, zouden juist vaak wel zo'n gesprek op prijs stellen.

Tabel 39: Waardering intake- en welkomstgesprekken naar croho-sector.

	Eco	G&m	Gez	Land	Nat	Ond	Rec	T&C	Tec
Gesprek gehad, niet nuttig	13	9	10	9	10	5	20	10	11
Gesprek gehad, eniszins nuttig	52	59	61	43	55	52	55	44	57
Gesprek gehad, zeer nuttig	35	32	29	48	35	43	25	46	33
Gesprek niet gehad, en niet nodig	28	27	31	37	41	25	28	35	33
Gesprek niet gehad, wel op prijs gesteld	35	32	25	27	21	30	33	27	26
Gesprek niet gehad, behoefte weet niet	37	41	45	36	38	46	40	38	41

* Verschillen zijn significant

Bron: Startmonitor 2008-2009

In Tabel 40 zien we dat als studenten wel een gesprek hebben gehad, de studenten die zich zowel Nederlands als allochtoon voelen dit gesprek iets minder vaak nuttig vinden. Als zij geen gesprek hebben gehad, denken de allochtone studenten vaker dat zij zo'n gesprek wel op prijs hadden gesteld dan de studenten die zich uitsluitend Nederlands voelen.

Tabel 40: Waardering intake- en welkomstgesprekken naar subjectief kenmerk: autochtoon/allochtoon voelen.

	autochtoon	beide	allochtoon
Gesprek gehad, niet nuttig	10	16	14
Gesprek gehad, eniszins nuttig	54	56	50
Gesprek gehad, zeer nuttig	37	29	36
Gesprek niet gehad, en niet nodig	30	27	22
Gesprek niet gehad, wel op prijs gesteld	29	37	42
Gesprek niet gehad, behoefte weet niet	41	37	35

Bron: Startmonitor 2008-2009

Dezelfde vergelijking is ook gemaakt met studenten met en zonder functiebeperking. Deze groepen verschillen niet significant van elkaar in hun waardering voor het gesprek, als zij het daadwerkelijk hebben gehad. Maar als het gesprek niet heeft plaatsgevonden, zouden studenten met een functiebeperking het vaker op prijs stellen dan hun collega's zonder beperking.

Tabel 41: Waardering intake- en welkomstgesprekken naar wel/niet functiebeperking.

	Functiebeperking	
	nee	ja
Gesprek gehad, niet nuttig	11	4
Gesprek gehad, eniszins nuttig	53	57
Gesprek gehad, zeer nuttig	36	39
Gesprek niet gehad, en niet nodig	30	26
Gesprek niet gehad, wel op prijs gesteld	30	33
Gesprek niet gehad, behoefte weet niet	40	41

Bron: Startmonitor 2008-2009

In Tabel 42 zijn de verschillen bestudeerd tussen de groepen die vroeger en later hun studiekeuze maakten. Studenten die na hun profielkeuze of in de laatste maanden van de vooropleiding hun keuze maakten waardeerden hun gesprek wat minder dan degenen die veel vroeger of juist op het laatste moment hun keuze bepalen.

Indien hen geen gesprek werd aangeboden, hadden de late kiezers (na vo/mbo) een gesprek het vaakst wel op prijs gesteld.

Tabel 42: Waardering intake- en welkomstgesprekken naar keuzemoment

	vóór profielkeuze/ mbo	bij profielkeuze/ start mbo	na profielkeuze/ tijdens mbo	laatste maanden vo/mbo	na vo/mbo
Gesprek gehad, niet nuttig	13	3	9	12	9
Gesprek gehad, enigszins nuttig	41	56	59	56	52
Gesprek gehad, zeer nuttig	46	42	32	31	38
Gesprek niet gehad, en niet nodig	29	30	31	29	29
Gesprek niet gehad, wel op prijs gesteld	30	29	27	28	38
Gesprek niet gehad, behoefte weet niet	41	41	42	43	33

Bron: Startmonitor 2008-2009

* Verschillen zijn significant

5.5 Intakegesprekken en uitval

Naar analogie met het studiekeuzehoofdstuk bekijken we ook voor het deelnemen aan intake- of welkomstgesprekken met behulp van een bivariate analyse de verschillen tussen studenten die de 'juiste' keuze maakten (in ieder geval tot na hun eerste jaar dezelfde opleiding blijven volgen) en studenten die stoppen of omzwaaien (Tabel 43). Onder studenten die doorstuderen, wordt vaker aangegeven dat zij een intake- of welkomstgesprek hebben gehad (28%) dan onder studenten die uitvallen (23%).

Tabel 43: Intake- of welkomstgesprek gehad (% ja), naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Nee	72	77	73
Ja	28	23	27

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

Binnen de groep die een intakegesprek kreeg, is geen significant verschil gevonden in de waardering van dat gesprek tussen uitvallers en niet-uitvallers (niet in tabel).

Indien zij geen intake- of welkomstgesprek hebben gehad, geven de uitvallers vaker aan dat zij zo'n gesprek op prijs zouden hebben gesteld dan de doorstudeerders. Met andere woorden, juist de groep die zo'n gesprek wellicht goed had kunnen gebruiken, geeft zelf ook aan die behoefte te voelen. Dat is opmerkelijk, aangezien op het moment dat de respondenten deze vraag in september beantwoordden er nog geen sprake van uitval was.

Tabel 44: Intake- of welkomstgesprek niet aangeboden, maar wel op prijs gesteld (% ja), naar uitval*

	Studeert door	Valt uit	Totaal
Gesprek niet gehad, en niet nodig	29	24	28
Gesprek niet gehad, wel op prijs gesteld	30	40	33
Gesprek niet gehad, behoefte weet niet	41	35	40

Bron: Startmonitor 2008-2009

*Verschillen zijn significant

6 Studieuitval en -omzwaai

6.1 Inleiding

In het eerste jaar van de studie moet nog blijken of de gemaakte keuze voor opleiding en instelling wel de juiste was. Komen de verwachtingen ten aanzien van de studie, de instelling of het leven als student wel uit? Het besef dat de studie niet bij je past of dat de gekozen instelling niet bevalt, kan ertoe leiden dat studenten tijdens het eerste jaar gaan twifelen over hun keuze, toch voor een andere opleiding of instelling kiezen, of zelfs helemaal stoppen in het hoger onderwijs. In dit hoofdstuk besteden wij aandacht aan studieuitval en studieomzwaai. Hierin zullen we antwoord geven op de volgende onderzoeksvragen:

- (1) Op welk moment kiezen de studenten voor veranderen of stoppen?
- (2) Wat zijn de belangrijkste redenen om van studie/instelling te veranderen of te stoppen met studeren?
- (3) Is er moeite gedaan om de studieuitval te voorkomen en zo ja, door wie?
- (4) Had de opleiding/instelling de studieuitval kunnen voorkomen en zo ja, hoe?
- (5) Heeft de opleiding voldoende hulp geboden en hebben de studenten dit als nuttig ervaren?
- (6) Wat is de situatie na uitval?

6.2 Op welk moment kiezen de studenten om te veranderen of te stoppen?

Een belangrijke vraag is op welk moment na de start van de studie studenten besluiten dat een bepaalde opleiding of instelling niet de beste keuze was. Deze kennis zou instellingen beter in staat kunnen stellen om op het goede moment met de studenten contact op te nemen om eventuele studieuitval te voorkomen of de student te kunnen begeleiden/adviseren bij het kiezen van een opleiding die beter past. De beslissing om van studie te veranderen is een andere dan de beslissing om helemaal te stoppen met studeren. Misschien beseft een student al heel vroeg dat studeren niet goed bij hem past, dat hij niet aan de eisen voor de studie kan voldoen of dat studeren wat theoretischer is dan verwacht. De beslissing om van opleiding te veranderen vraagt wellicht wat meer tijd, omdat het vaak enige kennis over de inhoud van de – oude en nieuwe – opleiding behoeft. Tabel 45 laat zien dat de keuze om van opleiding en/of instelling te veranderen inderdaad vaak op een later moment in het studiejaar wordt genomen. Slechts één tot twee procent van de respondenten in dit onderzoek geeft drie maanden na het begin van de studie al aan van opleiding en/of instelling te zijn veranderd. Het aantal respondenten dat op dit moment al aangeeft te zijn gestopt met de studie (definitief of tijdelijk) ligt aanzienlijk hoger bij acht tot elf procent. Het lijkt er op dat de beslissing om om te zwaaien vaak later in het studiejaar wordt genomen. De beslissing om helemaal te stoppen met studeren wordt echter door ongeveer de helft van de stoppers al relatief vroeg in het studiejaar genomen.

6.3 Redenen om te veranderen of te stoppen

Voor beleid dat gericht is op het tegengaan van uitval is het van belang om te weten wat de redenen voor de studenten zijn om te stoppen met hun studie of voor een andere opleiding of instelling kiezen. In de Startmonitor is aan de omzwaaiers en uitvallers een aantal mogelijke redenen voorgelegd. In Tabel 46 is te zien dat zowel in het hbo als in het wo een verkeerde studiekeuze door het merendeel als reden wordt genoemd om te veranderen of te stoppen. Opvallend is dat een verkeerde studiekeuze door de studenten die helemaal stoppen zelfs nog vaker als belangrijke reden wordt aangegeven dan door de studenten die vervolgens voor een andere studie kiezen.

Tabel 45: Wanneer uitgevallen (definitief of tijdelijk) of omgezwaaid, naar achtergrond (in %)

	Studeert door	Vroeg omgezwaaid	Laat omgezwaaid	Omgezwaaid (moment onbekend)	Vroeg gestopt	Laat gestopt
Hbo	71	1	7	3	9	9
Wo	77	2	8	3	7	4
Economie	69	2	7	2	10	11
Gedrag en Maatschappij	70	2	12	3	7	7
Gezondheidszorg	76	2	9	2	6	6
Landbouw	74	2	12	2	6	5
Natuur	76	1	10	3	5	5
Onderwijs	75	1	5	5	8	6
Recht	71	1	12	7	9	1
Taal en Cultuur	72	0	5	2	11	10
Techniek	79	2	5	2	8	4
Man	70	2	7	2	10	9
Vrouw	75	1	9	3	7	6
Mbo	73	1	5	0	12	9
Havo	69	1	9	3	8	10
Vwo	77	2	8	2	6	3
Totaal	73	1	8	2	8	7

Bron: Startmonitor 2008-2009

Daarnaast blijkt een onvoldoende motivatie voor de opleiding voor meer dan de helft van de studenten een belangrijke reden voor uitval en omzwaai en geeft ruim een derde van de studenten aan dat zij moeite hebben/hadden met de manier waarop het onderwijs wordt gegeven.

Tabel 46: Redenen om te veranderen van of te stoppen met studie (in %)*

	Hbo		Wo		Totaal	
	Omgezwaaid	Gestopt	Omgezwaaid	Gestopt	Omgezwaaid	Gestopt
Verkeerde studiekeuze	52	67	54	79	52	70
Niet (voldoende) gemotiveerd	52	53	54	67	53	56
Moeite met de wijze van onderwijs geven	33	40	35	37	34	39
De studie is te zwaar	10	25	23	25	15	25
Moeite met overgang vanuit vooropleiding	10	23	15	23	12	23
Onvoldoende studiebegeleiding	15	24	10	19	13	23
Persoonlijke omstandigheden	7	11	9	19	8	13
Functionele beperking / handicap	1	7	4	8	2	7
Anders	29	18	30	16	29	18

* Items die zowel aan omzwaaiers als stoppers zijn voorgelegd.

Bron: Startmonitor 2008-2009

Naast de hierboven genoemde redenen is een aantal aspecten alleen aan stoppers gevraagd. Deze zijn weergegeven in Tabel 47. Hieruit blijkt dat vooral veel hbo-studenten (64%), studenten met een mbo vooropleiding en mannen (71%) aangeven te zijn gestopt omdat zij een leuke baan hebben gevonden. Ook geven veel mannen (84%) als reden aan dat zij een opleiding buiten het hoger onderwijs volgen. In het wo wordt door veel studenten als reden om te stoppen aangegeven dat zij nog niet toe zijn aan studeren. Opvallend is dat studenten met een vwo-vooropleiding (65%) vaker dan studenten uit het mbo of ha-

vo (respectievelijk 4% en 48%), en vrouwen (44%) relatief vaker dan mannen (12%) aangeven dat zij nog niet 'toe zijn' aan studeren.

Tabel 47: Redenen om te stoppen met studeren (in %)*

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Ik heb een leuke baan gevonden	86	41	29	64	28	71	47	57
Ik volg een opleiding buiten het hoger onderwijs	46	49	30	49	29	84	15	45
Ik ben nog niet toe aan studeren	4	48	65	22	66	12	44	30
Ik heb geen recht meer op studiefinanciering	4	0	0	3	0	0	4	2

* Items die alleen aan stoppers zijn voorgelegd.

Bron: Startmonitor 2008-2009

Voor de omzwaaiers (Tabel 48) is een belangrijke reden om te kiezen voor een andere opleiding, dat hun verwachtingen over de opleiding niet zijn uitgekomen. Ook gaf bijna de helft van de studenten aan zich niet thuis te voelen op de opleiding of instelling. Daarnaast vonden met name studenten uit het hbo en studenten met een havo-vooropleiding het niveau van de studie te laag.

Tabel 48: Redenen om te veranderen van studie (in %)*

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Mijn verwachtingen over de opleiding zijn niet uitgekomen	71	56	66	56	66	56	63	60
Ik voel me niet thuis op de opleiding / instelling	27	41	47	39	47	47	38	42
Het niveau van de studie is te laag	12	41	20	39	11	30	27	28
Alsnog toegelaten tot opleiding eerste keus, na uitloting	0	4	19	10	19	7	18	13

* Items die alleen aan omzwaaiers zijn voorgelegd.

Bron: Startmonitor 2008-2009

6.4 De voornaamste redenen om te stoppen in meer detail

Om de oorzaken voor uitval nader te onderzoeken is in meer detail gekeken naar de aspecten die bij een aantal hoofdredenen om te stoppen een rol hebben gespeeld. Indien respondenten een hoofdreden om te stoppen hadden aangekruist (zie Tabel 46 en Tabel 47), werd op deze reden in detail doorgevraagd. We richten ons in deze paragraaf vooral op de redenen die door de stoppers als het belangrijkste werden ervaren, zoals een verkeerde studiekeuze, onvoldoende motivatie om te studeren en het hebben van een leuke baan. Over het nog niet toe zijn aan studeren zijn in dit onderzoek geen verdiepende vragen gesteld.

Verkeerde studiekeuze

Het kiezen voor de verkeerde studie bleek door de meerderheid van de stoppers als de belangrijkste reden te worden gezien voor het stoppen met studeren. Tabel 49 laat zien welke aspecten hierbij vooral een rol hebben gespeeld. De grote meerderheid van de hbo-studenten (77%) en bijna alle wo-studenten (88%) geven aan dat het gevoel over de gemaakte studiekeuze een grote rol speelde bij hun beslissing. De gemaakte keuze voelde volgens hen niet juist. Deze reden wordt door vrouwen vaker genoemd dan door mannen (respectievelijk 53% en 32%). Hierbij blijkt ook een rol te spelen dat meer dan de helft van de studenten (55%) aangeeft eigenlijk nog niet zo goed te weten wat ze willen. Voor ook ongeveer de helft van de studenten was een ander belangrijk aspect dat de opleiding toch niet bleek te passen bij hun interesses en talenten.

Merk op dat als verklaring voor de verkeerde studiekeuze hier zowel de mogelijkheid wordt aangekruist dat 'de voorlichting niet overeen kwam met de werkelijkheid'(36%) als 'ik heb me vooraf niet goed genoeg georiënteerd' (50%).

Tabel 49: Aspecten van het stoppen op grond van verkeerde studiekeuze (in %)

	Vooropleiding		Soort ho			Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Voor mijn gevoel was dit niet de juiste keuze	54	35	45	77	88	32	53	79
Ik weet eigenlijk nog niet goed wat ik wil	58	60	47	57	49	54	57	55
De studie sluit niet aan bij mijn talenten en interesses	36	55	53	49	67	57	42	53
Ik heb me vooraf niet goed genoeg georiënteerd	25	19	10	50	51	26	7	50
Achteraf de beroepsperspectieven niet aantrekkelijk	28	35	44	51	33	34	37	47
De studie past niet bij wat ik later wil worden	80	39	62	42	41	57	48	42
De voorlichting kwam niet overeen met de werkelijkheid	28	39	34	32	48	36	33	36
De manier van lesgeven is voor mij niet geschikt	60	47	39	35	34	44	51	35
Er was niet voldoende informatie beschikbaar	64	80	89	20	9	73	88	17
Geen van deze redenen	0	0	1	0	1	0	0	0

Bron: Startmonitor 2008-2009

Niet (voldoende) gemotiveerd

Voor meer dan de helft van de studenten speelde de motivatie voor de gekozen opleiding een rol in de beslissing om niet verder te gaan studeren. Zoals blijkt uit Tabel 50 is het tekort aan motivatie vooral te verklaren door het feit dat de studenten een verkeerd beeld van de opleiding hadden toen ze begonnen (74%). Ook voelde een deel van de studenten zich niet thuis op de opleiding of universiteit/hogeschool (44%). Dit aspect speelde vooral een rol voor de studenten met een vooropleiding in het mbo (56%). Zij gaven verder aan dat de opleiding voor hen te schools was. Daarnaast vond ongeveer een derde van de studenten de opleiding niet uitdagend genoeg (30%).

Tabel 50: Aspecten om te stoppen op grond van onvoldoende motivatie (in % speelt een rol)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Tot.
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Ik had een verkeerd beeld van de opleiding toen ik begon	75	77	68	75	73	84	64	74
ik voel me niet thuis op mijn opleiding/instelling	56	39	43	43	45	48	38	44
De opleiding is niet uitdagend	6	43	30	30	30	27	33	30
De opleiding maakt niet waar wat beloofd was/is	5	33	20	23	20	22	23	23
De opleiding is te schools	46	8	17	21	17	30	9	20
Een slechte administratie/organisatie	17	29	10	24	9	18	23	20
Ik heb onvoldoende contact met docenten	17	14	24	15	24	21	13	17
Ik heb onvoldoende contact met mijn medestudenten	4	17	24	12	25	19	11	15
De kwaliteit van de docenten is slecht	12	12	14	12	11	12	12	12
Ik had onvoldoende contact met ouderejaars studenten	6	2	16	4	16	5	8	7
Het niveau is te laag	0	5	9	4	8	3	6	5
Huidig opleidingsniveau voldoende om leuke baan te vinden	9	1	1	4	1	3	4	3
Geen van deze redenen	18	8	12	12	9	1	23	11

Bron: Startmonitor 2008-2009

Leuke baan gevonden

Vooraf in het hbo was het vinden van een leuke baan een belangrijke reden om te stoppen met studeren. In Tabel 51 is te zien welke aspecten hierbij een grote rol hebben gespeeld. Binnen het hbo geeft het merendeel van de studenten (78%) aan werken leuker te vinden dan studeren en daardoor te hebben besloten om te stoppen met hun studie. Ook speelde voor meer dan de helft van de hbo-studenten (64%) een rol dat zij een interessante baan kregen aangeboden (geldt vooral voor mannen en studenten met een havo-vooropleiding) en dat zij van mening zijn dat een baan hun voldoende mogelijkheid voor ontwikkeling biedt (geldt vooral voor vrouwen en studenten met een mbo-vooropleiding). In het wo valt op dat de voornaamste reden om te stoppen niet het hebben van een leuke baan is, maar het starten met een eigen bedrijf (dit geldt vooral voor mannen en studenten met een havo- of vwo-vooropleiding).

Tabel 51: Aspecten om te stoppen op grond van het vinden van een leuke baan, naar soort ho (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Tot
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	M	V	
Ik vind werken leuker dan studeren	71	100	0	78	0	78	63	71
Een bedrijf/organisatie bood mij een interessante baan aan	54	96	0	64	0	85	26	58
Ook in baan voldoende mogelijkheden om te ontwikkelen	79	13	20	62	21	47	72	58
Huidig opleidingsniveau voldoende om leuke baan te vinden	63	9	0	49	0	8	88	44
Ik vind geld verdienen belangrijk	48	4	0	37	0	5	68	33
Ik keek steeds al rond of er een leuke baan te vinden was	39	2	0	30	0	1	59	27
Ik ben een eigen bedrijf gestart	0	85	76	21	79	49	0	27
De baan die ik vond valt niet met een studie te combineren	13	0	0	10	0	2	17	9
Geen van deze redenen	5	0	5	4	0	1	7	4

Bron: Startmonitor 2008-2009

6.5 Voorkomen van uitval

Door wie is moeite gedaan om uitval te voorkomen?

Het voorkomen van studieuitval zal lang niet altijd mogelijk zijn. Maar de vraag dient zich aan of studenten vóór hun besluit om de studie te staken überhaupt hierover contact of begeleiding hebben gehad van hun opleiding. In dit onderzoek is aan studenten gevraagd of zij voor hun beslissing om te stoppen met mensen of instanties hierover in gesprek zijn gegaan en of dit hun beslissing heeft beïnvloed.

Allereerst is aan de stoppers gevraagd of vanuit de opleiding of hun sociale omgeving moeite is ondernomen om hun studieuitval te voorkomen. Tabel 52 laat zien dat de studenten vooral zelf energie hebben gestoken in het voorkomen van hun studieuitval. Daarnaast geeft bijna de helft van de studenten aan dat hun ouders en medestudenten (vooral bij studenten met een mbo-vooropleiding) zich hiervoor hebben ingezet. In het hbo blijkt dat ook de studieloopbaanbegeleider wel eens moeite heeft gedaan om de uitval te voorkomen (24%). In het wo geven nog minder studenten aan dat vanuit de opleiding moeite is gedaan om hun studieuitval te voorkomen. Al met al spelen de opleidingen hier maar een kleine rol.

Tabel 52: Moeite gedaan om uitval te voorkomen (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Zelf, eigen initiatief	47	47	48	47	54	47	50	49
De ouders of verzorgers	34	53	46	44	50	46	45	46
Medestudenten	68	39	43	46	44	48	44	46
Vrienden, kennissen	37	30	20	29	25	26	31	28
De studieloopbaanbegeleider	15	24	18	24	15	25	20	23
De partner	21	17	11	18	13	16	17	17
Docenten van de studie	12	11	10	14	9	17	8	13
De studentendecaan	14	9	12	10	14	13	9	11
Andere familieleden	10	6	14	8	16	5	14	9
Anderen	3	4	8	3	10	5	5	5

Bron: Startmonitor 2008-2009

Met wie zijn binnen de opleiding/instelling gesprekken gevoerd over het stoppen met de studie?

Uit Tabel 53 blijkt dat studenten voordat ze de beslissing nemen om te stoppen met een aantal mensen van de opleiding/instelling hierover hebben gesproken. Veel studenten hebben hun plannen om te stoppen met medestudenten besproken (54%). In het wo heeft meer dan de helft van de studenten hierover ook met de studieadviseur/decaan gesproken; in het hbo hebben studenten contact gehad met de studieloopbaanbegeleider. Een deel van de studenten, en vooral studenten met een mbo-vooropleiding, heeft echter met niemand van de opleiding/instelling een gesprek gevoerd over het plan om te stoppen met de studie (mbo'ers: 27%, totaal: 14%).

Tabel 53: Met een medewerker (opleiding/instelling) gesprek heeft gevoerd over stoppen met studie (%)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Ja, met medestudent(en)	46	55	61	52	60	50	58	54
Ja, met een studieloopbaan begeleider	49	63	25	57	15	47	52	49
Ja, met een studieadviseur / decaan	32	43	46	38	52	48	33	41
Ja, met een docent	18	22	18	22	16	27	14	21
Ja, met tutor/mentor (ouderejaars)	15	18	21	18	24	28	9	19
Nee	27	9	11	14	13	16	12	14

Bron: Startmonitor 2008-2009

Met wie zijn binnen de opleiding/instelling gesprekken gevoerd over het zoeken naar een andere studie?

Studenten die beslissen om te stoppen met studeren hebben misschien ook overwogen om te kiezen voor een andere studie. In dit onderzoek is ook gevraagd of stoppers met mensen van de opleiding/instelling een gesprek hebben gevoerd over de mogelijkheid om te zoeken naar een andere studie. Zoals blijkt uit Tabel 54 heeft bijna de helft van de studenten helemaal geen gesprek gevoerd over de optie om te zoeken naar een andere studie. Vooral onder de studenten met een mbo-vooropleiding geeft meer dan de helft aan met niemand van de opleiding hierover te hebben gesproken (66%). De andere helft van de stoppers heeft deze optie wel met medestudenten en de studieadviseur/decaan (wo) of studieloopbaan begeleider (hbo) besproken. Verder valt op dat zowel als het gaat om stoppen als om het zoeken naar een andere studie, docenten en tutoeren/mentoren het minst vaak een aanspreekpunt voor stoppers zijn.

Tabel 54: Percentage dat met een medewerker van de opleiding/instelling gesprek heeft gevoerd over zoeken naar een andere studie

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Nee	66	39	44	47	47	43	51	47
Ja, met medestudent(en)	26	34	33	33	31	34	30	32
Ja, met een studieloopbaan begeleider	24	36	22	32	14	34	23	29
Ja, met een studieadviseur / decaan	7	27	26	19	30	23	20	21
Ja, met tutor/mentor (ouderejaars)	10	10	7	12	7	18	3	11
Ja, met een docent	3	6	6	5	6	6	4	5

Bron: Startmonitor 2008-2009

Voorkómen van uitval

Een belangrijke vraag voor beleidsmakers is of de studieuitval had kunnen worden voorkomen en zo ja, hoe. Tweederde van de studenten geeft aan dat de studieuitval volgens hen niet door de opleiding/instelling had kunnen worden voorkomen. Hbo'ers (32%), mannen (34%) en studenten met een mbo-vooropleiding (34%) geven relatief vaak aan dat er vanuit de instelling/opleiding wél iets had kunnen worden gedaan om hun studieuitval te voorkomen (Tabel 55).

Tabel 55: Had de opleiding/instelling uitval kunnen voorkomen (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Nee	66	71	79	68	79	66	76	70
Ja	34	29	21	32	21	34	24	30

Bron: Startmonitor 2008-2009

Bijna een derde van de studenten heeft het gevoel dat de opleiding/instelling studieuitval wel had kunnen voorkomen. Als we kijken *hoe* volgens deze studenten studieuitval had kunnen worden voorkomen zien we in Tabel 56 dat een groot aantal aspecten hieraan zou kunnen bijdragen. Het merendeel van de studenten is van mening dat een betere voorlichting vooraf en een betere introductie in de studie uitval had kunnen voorkomen. Daarnaast geeft een groot deel van de studenten aan dat een intensievere begeleiding en een betere verdeling van de studielast studieuitval had kunnen voorkomen. Voornamelijk studenten met een mbo-vooropleiding zijn ook van mening dat een betere aansluiting met de vooropleiding door bijspijker cursussen (75%) en meer aandacht voor de praktijk (80%) hun uitval had kunnen voorkomen.

Tabel 56: Wat had uitval kunnen voorkomen (in %)*

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Tot.
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Betere voorlichting vooraf	70	90	88	77	86	78	78	78
Een betere introductie in de studie	73	77	82	69	87	73	70	72
Meer studiebegeleiding	76	71	68	67	74	64	75	68
Betere verdeling van de studiebelasting	77	68	52	65	56	67	59	64
Meer aandacht voor praktijk in de opleiding	80	51	58	59	59	55	64	59
Een beter rooster / programmering	56	69	47	58	48	60	52	57
Betere introductie in onderwijsorganisatie (docenten, adm.)	43	47	62	49	66	46	59	51
Huiswerkbegeleiding	57	52	46	48	57	49	50	49
Meer individuele opdrachten	31	49	48	46	49	43	52	46
Andere werkvormen	24	46	51	42	54	46	40	44
Betere aansluiting met vooropleiding	75	26	47	41	55	38	51	43
Inzetten afgestudeerden om beter beeld praktijk te bieden	33	48	65	40	66	35	57	43
Meer aandacht voor theorie in de opleiding	37	47	31	40	28	41	34	38
Zorgen voor een betere sfeer in de opleiding	27	36	47	37	50	37	40	38
Meer begeleiding door ouderejaars	25	36	43	30	42	31	32	32
Betere studiefaciliteiten	42	32	16	32	18	30	31	30
Een beter introductie om medestudenten te leren kennen	15	16	38	21	43	24	23	24
Meer groepswork	19	19	39	17	46	20	23	21
Anders	19	9	14	12	17	8	21	13

Bron: Startmonitor 2008-2009

6.6 De beslissing om te stoppen

Het besef dat de keuze om te gaan studeren wellicht niet de juiste was en de beslissing om te stoppen met studeren is niet altijd even makkelijk. Hiervoor hebben we gezien dat de studenten hun beslissing met medestudenten, maar ook met studieadviseurs en studieloopbaanbegeleiders bespreken. In deze paragraaf wordt de beslissing om te stoppen en het nut van het voeren van gesprekken hierover wat nader belicht. Hebben de studenten het gevoel dat de opleiding hun bij een dergelijke situatie wel voldoende hulp heeft geboden en hebben de studenten dit als nuttig ervaren? Werd de beslissing om te stoppen als moeilijk ervaren en twijfelen studenten hier vaak over?

Hulp door de opleiding bij het nemen van een beslissing over stoppen of doorgaan

Op de vraag of de opleiding voldoende hulp heeft geboden bij de beslissing om te stoppen of door te gaan met de studie geeft het merendeel van de stoppers aan geen of te weinig hulp te hebben ervaren. In het hbo is aan een kwart wel hulp geboden, in het wo geeft maar 18 procent aan hulp door te opleiding aangeboden te hebben gekregen.

Tabel 57: Hulp bij het nemen van een beslissing over stoppen of doorgaan (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Geen hulp	86	71	82	75	82	71	81	76
Wel hulp	14	29	18	25	18	29	19	24

Bron: Startmonitor 2008-2009

Ook uit Tabel 58 blijkt dat driekwart van de studenten niet door de opleiding is uitgenodigd om in het eerste jaar een gesprek te voeren over het stoppen of doorgaan met studeren. Minder dan 20 procent van de studenten heeft met de opleiding een speciaal gesprek over dit onderwerp gevoerd, meer dan de helft van deze studenten heeft hier zelf om gevraagd.

Tabel 58: Speciaal gesprek gevoerd over stoppen of doorgaan (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Nee, en ben daar niet voor uitgenodigd	72	74	81	74	83	69	83	76
Ja, en ik heb er zelf om gevraagd	13	10	9	12	7	12	10	11
Ja, en ben door opleiding uitgenodigd	7	9	5	8	4	10	5	7
Nee, wel uitgenodigd, niet gebruikt	8	6	5	6	6	9	2	6

Bron: Startmonitor 2008-2009

Aan de studenten die een speciaal gesprek over de beslissing om door te gaan of te stoppen met studeren hebben gevoerd is vervolgens gevraagd hoe nuttig zij dit gesprek vonden. Tabel 59 laat zien dat de meerderheid van de wo-studenten dit gesprek wel als nuttig heeft ervaren. In het hbo geeft echter meer dan de helft van de studenten aan dit gesprek niet nuttig te hebben gevonden (dit geldt vooral voor studenten met een mbo-vooropleiding: 80%).

Tabel 59: Vond je het gesprek nuttig (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Niet nuttig	80	45	23	55	28	54	49	52
Wel nuttig	20	55	77	45	72	46	51	48

Bron: Startmonitor 2008-2009

Samen impliceren de resultaten dat het bieden van hulp, bijvoorbeeld door middel van een speciaal gesprek over stoppen en doorgaan, door de opleidingen/instellingen nog te weinig aangeboden wordt. Vooral in het hbo is ook de inhoud van dergelijke gesprekken een aandachtspunt voor toekomstig beleid om

studenten in hun beslissing om te stoppen beter te kunnen helpen en mogelijk definitieve uitval of onnodige vertraging te reduceren.

Moeite met en twijfel over de beslissing om te stoppen

Aan de studenten is tevens gevraagd om op een schaal van één tot vijf aan te geven hoeveel moeite zij met de beslissing om te stoppen hebben gehad en of zij hier lang over hebben getwijfeld. Hieruit bleek dat ongeveer de helft van de studenten de vraag om te stoppen of door te gaan met studeren een moeilijke beslissing vond en er lang over heeft getwijfeld (zie Tabel 60 en Tabel 61). Mannen gaven aan de beslissing om te stoppen makkelijker te vinden dan vrouwen, en twijfelden hier ook minder lang over.

Tabel 60: Vond je het een moeilijke beslissing om te stoppen met je opleiding (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Makkelijk	40	44	43	45	41	55	32	44
Moeilijk	60	56	57	55	59	45	68	56

Bron: Startmonitor 2008-2009

Tabel 61: Heb je lang getwijfeld voor je het besluit nam te stoppen (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Lang getwijfeld	51	57	50	55	52	49	60	54
Besluit snel genomen	49	43	50	45	48	51	40	46

Bron: Startmonitor 2008-2009

6.7 Gestopt! En nu?

Wat doen studenten nadat zij de beslissing hebben genomen om te stoppen met studeren? Uit Tabel 62 blijkt dat het merendeel van de studenten (73%) na hun studie is begonnen aan een betaalde baan. Een kwart van de studenten heeft op het moment van de enquête nog geen concrete bezigheid. Daarnaast volgt een klein deel van de studenten een opleiding of cursus buiten het hoger onderwijs.

Tabel 62: Wat doe je momenteel (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
Ik verricht betaald werk	83	64	73	73	75	74	71	73
Momenteel geen concrete bezigheid	17	34	19	25	23	24	26	25
Opleiding / cursus buiten het ho	33	6	18	23	14	30	9	22
Ik doe vrijwilligerswerk	4	3	11	4	6	3	7	5
Ik heb zorgtaken	1	0	3	0	4	1	1	1

Bron: Startmonitor 2008-2009

Opmerkelijk is dat geen enkele stopper in het wo aangeeft definitief gestopt te zijn met studeren in het hoger onderwijs. Vijf procent van de studenten in het wo is van plan om dezelfde opleiding op een later tijdstip weer op te pakken en bijna alle stoppers (95%) geven aan in de toekomst een andere opleiding in

het hoger onderwijs te willen volgen. In het hbo geeft 12 procent van de stoppers aan definitief gestopt te zijn met studeren, dit betreft vooral studenten met een mbo-vooropleiding (24%). Negen procent van de hbo-studenten is van plan zijn opleiding na een tijdje weer op te pakken, en het merendeel van de stoppers (80%) wil in de toekomst graag een andere opleiding in het hoger onderwijs gaan volgen (zie Tabel 63).

Tabel 63: Plannen om in de toekomst weer een opleiding in het hoger onderwijs te gaan volgen (in %)

	Vooropleiding			Soort ho		Geslacht		Totaal
	Mbo	Havo	Vwo	Hbo	Wo	Man	Vrouw	
In de toekomst andere ho-opleiding	64	90	92	80	95	85	76	82
Definitief gestopt met studeren in ho	24	4	0	12	0	9	11	10
Pak later mijn opleiding weer op	12	6	8	9	5	5	12	8

Bron: Startmonitor 2008-2009

6.8 Samenvatting

In dit hoofdstuk is gekeken naar studieuitval en studieomzwaai in het hoger onderwijs. In deze paragraaf worden de belangrijkste bevindingen kort samengevat.

Op welk moment kiezen de studenten voor veranderen of stoppen?

- De beslissing om om te zwaaien wordt vaak later in het studiejaar genomen.
- De beslissing om helemaal te stoppen met studeren wordt door ongeveer de helft van de stoppers al relatief vroeg in het studiejaar genomen.

Wat zijn de belangrijkste redenen om van studie/instelling te veranderen of te stoppen met studeren?

- Zowel in het hbo als in het wo wordt een verkeerde studiekeuze door het merendeel als belangrijke reden genoemd om te veranderen of te stoppen.
- Daarnaast blijkt een onvoldoende motivatie voor de opleiding voor meer dan de helft van de studenten een belangrijke reden voor uitval en omzwaai en geeft ruim een derde van de studenten aan dat zij moeite hebben/hadden met de manier waarop het onderwijs wordt gegeven.
- Hbo-studenten, studenten met een mbo vooropleiding en mannen geven vaker aan te zijn gestopt omdat zij een leuke baan hebben gevonden.
- In het wo wordt door veel studenten als reden om te stoppen aangegeven dat zij nog niet toe zijn aan studeren.
- Voor de omzwaaiers is een belangrijke reden om te kiezen voor een andere opleiding, dat hun verwachtingen over de opleiding niet zijn uitgekomen en dat zij zich niet thuis te voelden op de opleiding of instelling.

Is er moeite gedaan om de studieuitval te voorkomen en zo ja, door wie?

- Studenten doen vooral zelf moeite om hun studieuitval te voorkomen. Daarnaast geeft bijna de helft van de studenten aan dat hun ouders en medestudenten zich hiervoor hebben ingezet. De rol van de opleidingen lijkt hier relatief klein. In het hbo heeft een studieloopbaanbegeleider in een kwart van de gevallen moeite gedaan om de uitval te voorkomen. In het wo geven nog minder studenten aan dat vanuit de opleiding moeite is gedaan om hun studieuitval te voorkomen.
- Veel studenten hebben hun plannen om te stoppen met medestudenten besproken. Daarnaast hebben de studenten hierover met de studieadviseur/decaan (wo) of de studieloopbaanbegeleider (hbo) gesproken. Een deel van de studenten, en vooral studenten met een mbo-vooropleiding, heeft echter

met niemand van de opleiding/instelling een gesprek gevoerd over het plan om te stoppen met de studie.

Had de opleiding/instelling de studieuitval kunnen voorkomen en zo ja, hoe?

- Tweederde van de studenten geeft aan dat de studieuitval volgens hen niet door de opleiding/instelling had kunnen worden voorkomen.
- Van de studenten die wel van mening zijn dat de opleiding/instelling hun studieuitval had kunnen voorkomen is een groot deel van mening dat een betere voorlichting vooraf en een betere introductie in de studie uitval had kunnen voorkomen. Daarnaast geeft een groot deel van deze studenten aan dat een intensievere begeleiding en een betere verdeling van de studielast studieuitval had kunnen voorkomen.

Heeft de opleiding voldoende hulp geboden bij het nemen van de beslissing om te stoppen en hebben de studenten dit als nuttig ervaren?

- Het merendeel van de stoppers geeft aan geen of te weinig hulp te hebben ervaren. In het hbo is aan een kwart wel hulp geboden, in het wo geeft maar 18 procent aan hulp door te opleiding aangeboden te hebben gekregen.
- Driekwart van de stoppers is niet door de opleiding uitgenodigd om in het eerste jaar een gesprek te voeren over het stoppen of doorgaan met studeren.
- Van de wo-studenten die wel een gesprek met de opleiding over omzwaaien of stoppen hebben gevoerd geeft de meerderheid aan dit gesprek wel als nuttig te hebben ervaren. In het hbo geeft echter meer dan de helft van de studenten aan dit gesprek niet nuttig te hebben gevonden.

Wat is de situatie na uitval?

- Het merendeel van de studenten is na hun studie begonnen aan een betaalde baan. Een kwart van de studenten heeft momenteel nog geen concrete bezigheid. Daarnaast volgt een klein deel van de studenten een opleiding of cursus buiten het hoger onderwijs.
- Geen enkele stopper in het wo geeft aan definitief gestopt te zijn met studeren in het hoger onderwijs. In het hbo geeft 12 procent van de stoppers aan definitief gestopt te zijn met de opleiding. Bijna alle stoppers in het wo en het hbo geven aan in de toekomst een andere opleiding in het hoger onderwijs te willen volgen of zijn van plan hun opleiding na een tijdje weer op te pakken.

7 Studiesucces voorspeld

7.1 Inleiding en kanttekening

In dit laatste hoofdstuk doen wij een poging om studiesucces en studieuitval in het eerste jaar te voorspellen met behulp van de gegevens die tot nu toe in dit rapport besproken werden. In de afsluitende paragrafen van een aantal hoofdstukken werd al per variabele afzonderlijk getoetst of deze samenhang met studieuitval. In dit hoofdstuk bekijken wij deze variabelen in samenhang.

Wat onderscheidt de studenten die na een jaar nog steeds doorstuderen aan hun eerst gekozen opleiding van degenen die in de loop van of aan het einde van het eerste studiejaar besluiten te stoppen of een andere opleiding te kiezen?

Voordat we resultaten van deze samenvattende analyses bespreken, moet een belangrijke kanttekening worden gemaakt. In de analyses in dit hoofdstuk beperken we ons tot de gegevens die al eerder in dit rapport werden besproken. Er zijn echter veel meer gegevens verzameld met de Startmonitor die kunnen samenhangen met studiesucces en die in dit rapport en daardoor ook in deze samenvattende analyse niet aan de orde komen. De nu volgende analyse geeft daarom zeker geen complete verklaring van studiesucces, maar slechts een indicatie van welke factoren uit dit rapport meer onderscheidend zijn.

Indien ook andere gegevens uit de Startmonitor in de analyses worden betrokken, zoals bijvoorbeeld andere achtergrondkenmerken, de binding met de opleiding, de verwachtingen ten aanzien van de opleiding, vo-cijfers, de motivatie om de studie af te ronden, aansluitingsoordelen, et cetera, dan is het mogelijk gebleken om met een veel kleiner aantal variabelen een (veel) betere voorspelling te doen van wie uitvalt in het eerste jaar en wie niet.

7.2 Profiel doorstudeerders

In Tabel 64 hebben we gelijktijdig alle eerder besproken achtergrondkenmerken (inclusief geslacht, hbo/wo en vooropleiding) ingevoerd in een logistisch regressiemodel. Wanneer een kenmerk geen significant verschil oplevert, is dit niet in het model opgenomen. Zodoende houden we een lijst met onderscheidende kenmerken over. Voor alle in het uiteindelijke model opgenomen kenmerken is de unieke invloed weergegeven: het effect van ieder kenmerk is gecontroleerd voor dat van alle andere.

In Tabel 64 zien we het aldus ontwikkelde profiel van de uitvallers. In totaal kan met de set kenmerken uit deze tabel van 77 procent van de respondenten correct worden voorspeld of zij uitvallen of doorgaan. Van degenen die daadwerkelijk doorstuderen wordt 95 procent correct voorspeld als doorstudeerder. Van de uitvallers wordt 26 procent correct ingedeeld. Dat betekent dat in theorie aan de hand van de gegevens uit Tabel 64 bij de start van het studiejaar in september al een kwart van de uitvallers zou kunnen worden opgespoord.

Tabel 64: Profiel van *uitvallers* in het eerste jaar

Indicator	Exp(B)	Dominant profiel: uitvaller (vs. doorstuderen na 1e jaar)
Algemene voorlichtingsdagen van de instellingen/opleidingen	0,64	Gebruik: minder vaak voorlichtingsdag van de instellingen/opleidingen bezocht
Heb je bij je nieuwe opleiding een persoonlijk intake-gesprek of welkomstgesprek gehad?	0,67	Minder vaak een intake- of welkomstgesprek gehad.
Heb je goed nagedacht over de voor- en nadelen van je keuze voor je opleiding?	0,70	Minder vaak goed nagedacht over opleidingskeuze
Informatie gemist	0,71	Minder vaak bij oriëntatie informatie gemist
Hbo/wo	0,72	Vaker hbo
In eindfase vooropleiding motivatie voor opleidingskeuze op papier gezet?	0,82	Minder vaak in eindfase vooropleiding motivatie voor opleidingskeuze op papier gezet
Heb je voldoende informatie verzameld voor het maken van je keuze voor je opleiding?	0,84	Minder informatie verzameld voor opleidingskeuze
Opleidingskeuze: Sluit beter aan bij mijn capaciteiten en vaardigheden	0,89	Bij opleidingskeuze minder belang gehecht aan aansluiting bij eigen capaciteiten en vaardigheden
Gelet op: de inhoud van het programma en de vakken	0,90	Bij oriëntatie minder vaak gelet op: de inhoud van het programma en de vakken
Ik vind de sfeer op deze instelling beter	0,90	Bij instellingskeuze minder belang gehecht aan de sfeer op de instelling
Opleidingskeuze: Meer aandacht voor onderzoeksvaardigheden	0,90	Bij opleidingskeuze minder belang gehecht aan de aandacht in de opleiding voor onderzoeksvaardigheden
Heb je goed nagedacht over de voor- en nadelen van je keuze voor je instelling?	0,91	Minder vaak goed nagedacht over de instellingskeuze
Opleidingskeuze: Meer kans op een baan	1,10	Bij opleidingskeuze meer belang gehecht aan kans op een baan
Gebruik: Websites van de instellingen/opleidingen zelf	1,17	Vaker gebruik gemaakt van websites van instellingen/opleidingen zelf
Instellingskeuze: Ik vind de stad en het studentenleven hier aantrekkelijker	1,17	Bij instellingskeuze meer belang gehecht aan aantrekkelijke stad en studentenleven
Wanneer definitief keuze gemaakt?	1,17	Later definitief keuze gemaakt
Gebruik: De website Schoolweb.nl	1,24	Vaker gebruik gemaakt van de website Schoolweb.nl
Voorlichting: Zelf rechtstreeks contact opgenomen met de instelling (telefoon, e-mail)	1,83	Vaker zelf rechtstreeks contact opgenomen met de instelling (telefoon, e-mail)

Bron: Startmonitor 2008-2009 (Nagelkerke $R^2 = .19$)

Indien we de kenmerken in Tabel 64 omkeren, dan kunnen we nu het volgende profiel schetsen van de studenten die aan het einde van het eerste studiejaar vooralsnog op de goede plek zitten. Deze studenten, die *succesvol*/gekozen lijken te hebben, onderscheiden zich op de volgende kenmerken:

- Ze hebben vaker in de eindfase van hun vooropleiding hun motivatie voor hun opleidingskeuze op papier moeten zetten.
- Ze hebben vaker een voorlichtingsdag van een instelling/opleiding bezocht en minder vaak gebruik gemaakt van websites van instellingen/opleidingen en van de website Schoolweb.nl. Ook hebben zij minder vaak rechtstreeks contact opgenomen met de instelling (telefoon, e-mail).
- Ze hebben meer informatie verzameld voor hun opleidingskeuze en geven tegelijkertijd vaker aan dat ze bij hun oriëntatie nog informatie hebben gemist.
- Bij hun oriëntatie hebben zij vaker gelet op de inhoud van het programma en de vakken.
- Bij hun opleidingskeuze hebben zij meer belang gehecht aan een goede aansluiting bij hun eigen capaciteiten en vaardigheden en aan de aandacht in de opleiding voor onderzoeksvaardigheden. Minder belang hebben zij juist gehecht aan de kans op een baan.
- Bij hun instellingskeuze hebben zij meer belang gehecht aan de sfeer op de instelling en minder belang gehecht aan een aantrekkelijke stad en studentenleven
- Ze vinden zelf vaker dat ze goed hebben nagedacht over zowel hun opleidingskeuze als hun instellingskeuze.
- Zij hebben gemiddeld vroeger hun definitieve keuze gemaakt.

- Ze studeren vaker in het wo.
- Ze hebben vaker bij hun nieuwe opleiding een intake- of welkomstgesprek gehad.